№ 262 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 26 ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ

1909

ԵՐԵՍՈՒՆԵՕԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՕՊ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул., № 5.
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».

Խմբագրատան տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կօպէկ.

Տպարանի տէլէֆօն № 228.

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄՇԱԿ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԻ
ԱՌԱՋԻԿԱՑ 1910 ԹՒԱԿԱՆԻ ՀԱՄԱՐ
(38-ՐԴ ՏԱՐԻ)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ. «Մշակի» տարեկան գինը 10 ռուբլի է, 11 ամսվանը նոյնպէս 10 ռ., 10 ամսվանը՝ 9 ռ., 9 ամսվանը՝ 8 ռ., 8 ամսվանը՝ 7 ռ., 7 և 6 ամսվանը՝ 6 ռ., 5 ամսվանը՝ 5 ռ., 4 ամսվանը՝ 4 ռ., 3 ամսվանը՝ 3 ռ., 1 ամսվանը՝ 80 կ. և 20 կ. պօստի ծախք։

Ամերիկայի բաժանորդները պիտի վճարեն տարեկան 6 դոլլար. Եւրօպայի բաժանորդները՝ 30 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները՝ 10 ռուբլի. Թիւրքիայի բաժանորդները՝ 120 ղրուշ։

Հասցէները փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն և միևնոյն ժամանակ 40 կ. նամակադրոշմ։

Ի նկատի ունենալով, որ ուշ բաժանորդագրվելու պատճառով ստեղծվում են մի շարք տեխնիկական անյարմարութիւններ, որոնք զրկում են խմբագրութեանը հնարաւորութիւնից յունվարի 1-ից կանոնաւորապէս թերթն ուղարկել բաժանորդներին, ուստի խնդրվում է բաժանորդ գրվել ցանկացողներին վաղօրօք դիմել՝ գրելով հասցէները պարզ և ճշգրիտ։ Հին բաժանորդներից խնդրվում է կպցնել փոխադր. բլանկի վրա նախկին տպագրված հասցեն իր վրա ունեցած համարով։

Մեր հասցէն. ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ». Արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Ծխախոտի ոչ մի ֆաբրիկա չէ կարող մրցել՝ ՅԱՏԿՈՒԹԵԱՆ կողմից՝ վերջերս բաց թողնված պապիրոսների հետ—

ДРУЖБА ЪЪ ТОВАРИЩЪ 20 ՀԱՏԸ 5 ԿՕՊ.

ԱՄԵՆ ՕՐ ՍՊԱՌՎՈՒՄ Է 200,000 ՀԱՏ

Վաճառվում է ամենուրեք

ԾԽԱԽ. ՖԱԲՐ. Ն. Ի. ԲՕԶԱՐՋԵԱՆՑ և ՈՐԴԻՔ.

(հ. կ.) առ. 1222. 10—5

Հաստատ փարթներով

Ցանկացողներին

ԲԺԻՇԿ
Գ. Յ. ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ
Ներքին եւ վիրաբուժական (խիրուրգ.) հիւանդութիւններ.
Ընդունելութիւնը (առաւօտեան ժ. 11—1. (երեկոյեան ժ. 5—7.
Երևանեան հրապարակ—Պուշկինսկ. փ., № 1.
(Ե. Հ. Կ.) (առ.) 1045. 100—29

ԲԺՇԿՈՒՀԻ ԴՈԿՏՕՐ
ԱԻԵՏ. ԲԱԲԱՅԵԱՆԸ
Ճաշով այս ձմեռ Թիֆլիսում, ընդունում է ներքին և ՀՂՄԱՅԻՆ հիւանդներ։
Ցերեկվայ 1—3 ժ., երեկոյեան 6—8 ժ.
Լերմոնտովսկայա փող., տ. 21, բն. № 2.
ՏԷԼԷՖՕՆ № 221.
(օ. մ.) առ. 1213. 0—5

ԱՆՀԵԹԵԹ ԳԱՂԱՓԱՐ

Մենք անդադար ստանում ենք բողոքներ՝ Ղ. Աղայեանի նորերս հրապարակնեւած այն օտարոտի գաղափարի դէմ, թէ որովհետև մեր ժողովուրդը գիտակցօրէն չէ վերաբերվում ընտրական սկզբունքին, աւելի լաւ է չը տալ նրան իրաւունք ընտրելու առաջնորդներ, յայտնորդներ։

Ղ. Աղայեանի այդ միապետական և հակաժողովրդական ձգտումների դէմ ստացված բողոքներից մենք ապեցինք միայն երկուսը։ Հարկ չը կայ տալ և մնացածները, քանի որ հայ ժողովրդի մէջ, հաւատացած և համոզված ենք, չի գտնվի այսօր մի անձն, թէկուզ ամենապահպանողական, որ կուսակից լիներ նրա քարոզած մտքին։

Եւ, վերջապէս, ինքը այդ օտարոտի գաղափարի հեղինակը, տեսնելով իր գործած մեծ սխալը, շտապեց յետս կոչել իր ասածները, յայտնելով «Սուրհանդակ» թերթի մէջ, թէ ինքը սկզբունքով դէմ չէ ընտրութեան, այլ, ընդհակառակը, ընդդէմ է անարդար ընտրութեան։

Այդ փախուստը որքան էլ առաձգական, բայց ցոյց է տալիս, որ XX դարում չէ կարելի հակառակ գնալ ժողովրդական իրաւունքներին։

Ինչ վերաբերում է սկզբունքային խնդրին, պէտք է մի անգամ ընդ միշտ շեշտել, որ նոյն իսկ այն դէպքերը, երբ ընտրութեան արդարութիւնը վտանգվում է, ամենևին իրաւունք չեն տալիս պահանջել, որ ժողովուրդը զրկվի ընտրական իրաւունքից։ Որքան էլ ժողովրդի կատարած ընտրութիւնը վատ և անդիտակցական լինի, նա դարձեալ աւելի լաւ է, քան նշանակվի ընտրութիւնը։ Որքան էլ ընտրողների մէջ գտնվեն անգիտակից և օտար թելադրութիւնների ենթարկվող անձինք, դարձեալ գաղտնի քուէարկութիւնը որոշ չափով կարտայայտէ ժողովրդի կամքը և ցանկութիւնը։

Վերջապէս, միայն ընտրութեան բովի մէջ վարժեցնելով ժողովրդին անդադար՝ կարելի է այն արդիւնքը ձեռք բերել, որ ժողովուրդը վերաբերվի ընտրութիւններին գիտակցօրէն և արդարայի։ Որքան էլ, օրինակ, այժմեան Պետական Դուման վատ լինի, բայց դարձեալ չէ կարելի ասել, թէ աւելի լաւ է, որ Դուման չը լինի։

Ընտրութիւններին անգիտակցական և անարդարացի վերաբերվելը—դրանք այնպիսի յատկութիւններ են, որոնք անցողական, ժամանակաւոր նշանակութիւն ունեն։

Եւ որովհետև Ղ. Աղայեանի յարուցած գաղափարը ներկայումս համարվում է անախորժնիզմ և դժուար թէ ում և իցէ կողմից լուրջ համակրութեան արժանանայ կամ ձեռք բերի կուսակիցներ, ուստի այդ հարցը փակված պէտք է համարել։

Հ. Առաքելեան

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պետերբուրգ, 24 նոյեմբերի

Ֆինլանդական նոր գեներալ-նահանգապետ գ.-լ. Զէյնը արժանացաւ ստանալու հետևեալ հեռագիրը Թագաւոր Կայսրից.

«Թող օգնէ ձեզ Տէրը ծառայելու Ինձ ձեզ յատուկ եռանդով և պատրաստութեամբ մեծ Ռուսաստանի բարիքի և Ֆինլանդիայի օգտի համար։ ՆԻԿՕԼԱՅ»։

Այս հեռագիրն ստանալուց յետոյ, գեներալ-նահանգապետը հեռագրով առաջս Կայսրի արկանեց իր հաւատարմութեան զգացմունքները։ (Հ. Գ.)

—

Վաշինգտոն, 24 նոյեմբերի

Տաֆտը դիմեց կօնգրէսին մի նամակով, որի մէջ ասված է, թէ Միացեալ-Նահանգների յարաբերութիւնները դէպի բոլոր արտասահմանեան կառավարութիւնները բաւարար են և նորմալ բարեկամութեան հիմունքների վրա։ Առանձնապէս լաւ դրութեան մէջ են դիպլոմատիական յարաբերութիւնները Մեծ Բրիտանիայի հետ։

Մերձաւոր Արևելքի վերաբերութեամբ մատնանշված է, որ այժմ Միացեալ-Նահանգներն աւելի լայն հնարաւորութիւն ունեն մասնակցելու այնտեղի առևտրին շնորհիւ Թիւրքիայի նոր ըէժիմի։

Խօսելով Հեռաւոր Արևելքի մասին, նամակը կրկնում է, որ Ամերիկան հանդէս է գալիս յօգուտ մեծ պետութիւնների իրաւահաւասարութեան, յօգուտ Չինաստանի անձեռնմխելիութեան։ Եապօնիայի հետ յարաբերութիւնները բարեկամական են։ Եապօնիան կտրական կերպով հաւատացնում է, թէ ոչ մի պահանջ չի ներկայացնի Մանջուրիայի լեռնային ձեռնարկութիւնների առիթով։

Բիւջէի դեֆիցիտի նկատմամբ Տաֆտն առաջարկում է բաց թողնել Պանամայի ջրանցքի օբլիգացիաների յետագայ սերիան։ (Հ. Գ.)

—

Աթէնք, 24 նոյեմբերի

Մետաղաձուլական արդիւնաբերութեան բաղմաթիւ բանւորներ Պիրէում ժողով գումարեցին։ Պահանջ դրվեց, որպէսզի կառավարութիւնը մեծ տուրք դնէ արտասահմանից բերվող զէնքի վրա և մաքսից ազատէ բոլոր հում նիւթերը։

Բանւորների պատգամաւորութիւնը գնաց Աթէնք ժողովի որոշումը պատգամաւորների պալատին յանձնելու համար։ Բոլոր ֆաբրիկաները փակված են։ (Հ. Գ.)

—

Համբուրգ, 24 նոյեմբերի

Ցերեկով նաւամատոյցում տեղի ունեցաւ պայթում։ Առ այժմ հանել են 6 դիակ. 40 մարդ հաշմանդամ դարձան։ (Հ. Գ.)

—

Կօպէնհագէն, 24 նոյեմբերի

Թագաւորը վերադարձաւ արտասահմանեան ճանապարհորդութիւնից։

Ֆոլկէտինգը որոշեց դատարանին յանձնել նախկին մինիստրներ Բէրգին և Խրիստէնսէնին։ (Հ. Գ.)

—

Վաշինգտոն, 24 նոյեմբերի

Պետական բիւջէն կազմում է 723,223,075 դոլլար, անցեալ տարվայ բիւջէից 123,065,403 դոլլարով պակաս և 103,370,303-ով պակաս այս տարվանից։ Նոր ծախքերը նշանակված են միայն անյետաձգելի պէտքերի համար։ (Հ. Գ.)

—

Կ. Պոլսից ստացված տեղեկութիւնների համեմատ, ներքին գործերի մինիստրը դիտաւորութիւն ունի դատի ենթարկել այն բոլոր պաշտօնեաներին, որոնք մեղադրվում են կաշառակերութեան մէջ հին ըէժիմի ժամանակ։ Այդպիսի պաշտօնեաները հաշվում են մօտ 1500 մարդ։

—

Հոկտեմբերի 15-ին 2000 բօլգարական ընկերութիւնների անունից Գլադստոնի մահարձանի վրա կը դրվի արծաթեայ շքեղ պսակ։ Բոլոր եկեղեցիներում, բօլգարական սինօդի հրամանագրութեան համեմատ, կը կատարվեն հոգեհանգիստներ և կարտասանվեն Գլադստոնի յիշատակին նուիրված քարոզներ։

«ՄԷՇՐՈՒԹԷԹ» ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Պարիզում խմբվել է Թիւրքական նոր գաղթականութիւն, հիմնվել է քաղաքական կոմիտէտ, ստեղծել է իր դիմադրական օրգանը։ Պատմութիւնը կրկնվում է...

Ահմէդ-Ռիզան, որ տարիներ շարունակ հրատարակում էր Պարիզում «Մէշվէրէթ» լրագիրը, այժմ, իշխանութեան ձեռքում գտնվում է Կ. Պոլսում, և նա գնում է հալածելու Պարիզի նոր օրգանը, որ համարեա նոյն անունն է կրում «Մէշրութէթ» (սահմանադրութիւն)։ Արդիւլ-Համիդի ժամանակ գաղտնի ոստիկանութիւնը որսում էր «Մէշվէրէթի» ընթերցողներին և կալանաւորում էր, ծեծէ էր ենթարկում, տանջում էր նրանց։ Բանից դուրս է գալիս, որ նոյն բանն է տեղի ունենում և Ահմէդ-Ռիզայի ժամանակ Թիւրքաց պարլամենտի նախագահի դերում. լրտեսները ընում են «Մէշրութէթի» կուսակիցներին, որոնք առանց դատի՝ ենթարկվում են բանտարկութեան, ծեծի և աքսորի։

«Մէշրութէթի» թղթակիցների և ընթերցողների մեղքն այն է միայն, որ նրանք «Մէշվէրէթի» նախկին խմբագիրներից և աշխատակիցներից աւելի ճախ են, սակայն Արդիւլ-Համիդի նման չեն ընդունում դիմադրական կուսակցութիւն։ Երիտասարդ-Թիւրքերը հալածում են «կրտսեր Թիւրքերին»։ Եւ եւրօպական մամուլը, որը իր ժամանակ այնքան հարուածում էր արդիւլ-համիդեան ըէժիմը, չը գիտէ ինչ անէ ի նպաստ Շէֆքէթ փաշայի և Ահմէդ-Ռիզայի դիկտատուրայի զոհերի։

Այդ՝ նորելուկ կրտսեր Թիւրքերը արժանի են առանձին համակրութեան։ Զէ՞ որ նրանք բարձրացրին «ազատութեան և ապակենտրոնացման» այն դրօշակը, որը իր ձեռքերից բաց թողեց պրինց Սաբահէդդինը, որը այդ գնով միայն բարեկամացաւ «Մ. և Ա.» կոմիտէի դիկտատօրների հետ։ Եւ այն ժամանակ, երբ երիտասարդ Թիւրքերը խլում են օսմանեան կայսրութեան քրիստոնեայ ազգաբնակութիւնից մինչև անգամ այն իրաւունքներից մի քանիսը, որ նրանք վայելում էին հին Թիւրքական ըէժիմի ժամանակ, կրտսեր Թիւրքերը ոչ միայն չեն աշխատում ենթարկել բօյգարներին, սիրիացիներին, յոյներին, հայերին, սերբիացիներին մահմեդական նացիոնալիզմին, որը [illegible] Ֆրանսիան յանձնակի ստիպված էին լինում իրանց զօրքերն ուղարկել Թիւրքիա, այլ և պատրաստ են ինքնավարութիւն շնորհել նրանց։ Ոչ յօրինակ իրանց աջողութիւններով կուրացած երիտասարդ-Թիւրքերի, «Մէշրութէթի» կոմիտէի կուսակիցները ընդունում են, որ Եւրօպան պէտք է վերադառնայ քրիստոնեաներին Թիւրքական ճնշումներից պաշտպանելու իր դարաւոր քաղաքականութեանը, ինչ դրօշակի տակ էլ նրանք գործվեն։ Եւ նրանք առաջարկում են իրանց դաշնակցութիւնը քրիստոնեաների հետ, որոնց հոգևոր և զվրոցական գործերում սկսել է արդէն միջամտել երիտասարդ Թիւրքերի կառավարութիւնը։

Թիւրքական նոր գաղթականութիւնը խմբվել է գեներալ Շէրիֆ փաշայի շուրջը, որը և «Մէշրութէթի» հրատարակիչն է։ Նա Սաօկհօլմի Թիւրքաց դեսպան և «Միութիւն ու Առաջադիմութեան» գլխաւոր կոմիտէի անդամ էր։ Դժգոհ վերջինի ընթացքից, նա հրաժարվեց իր դիւանագիտական ասպարէզից և կորեց կապերը իր նախկին բարեկամների հետ՝ իր գաղափարներն առաջ տանելու համար։ Սակայն դրա համար նա ստիպված եղաւ հեռանալ Թիւրքիայից, որովհետև Կ. Պոլսում անընդհատ նիստեր ունեցող զինուորական դատարանը պատասխանատուութեան հրաւիրեց նրան կառավարութեանը դիմադրութիւն ցոյց տալու համար։

«Մէշրութէթի» ծրագիրը հետևեալն է. սուլթանը պէտք է ազատ լինի քաղաքական կազմակերպութիւնների խնամակալութիւնից և ազատ ու ինքնուրոյն վայելէ այն բոլոր իրաւունքները, որ տալիս է նրան սահմանադրութիւնը։ Զինուորականները պէտք է հեռացվեն քաղաքականութիւնից։ Պէտք է ընդհանուր ներում շնորհվի։ Վերացնել զինուորական դրութիւնը, փոխել մամուլի, ժողովների, ընկերութիւնների օրէնքները ազատամիտ ոգով։ «Միութիւն և Առաջադիմութիւն» կոմիտէտը, որպէս հակապետական հիմնարկութիւն, պէտք է արձակվի և նրա դրամագլուխները պէտք է անցնեն գանձարանին։ Անհրաժեշտ է նոյնպէս լուծել պատգամաւորների ժողովը և ապահովել ընտրութիւնների ազատութիւնը։

«Մէշվէրէթի» նման, «Մէշրութէթի» կոմիտէտը կաշխատէ առաջ տանել իր պրօգրամը աշկարա արտասահմանում և գաղտնի՝ Թիւրքիայում։ Օսմանեան կայսրութեան գլխաւոր կենտրօններում արդէն գործում են գաղտնի կոմիտէները, որոնք անուանարկում են այժմեան դիկտատօրներին, միացնելով նրանց ըէժիմի հակառակորդներին։ Կայսրութեան ներսում պրօպագանդ անելու համար հրատարակվում է «Սերբեստի» գաղտնի յեղափոխական օրգանը, որը առաջ հրատարակվում էր Կ. Պոլսում, բայց փակվեց Շէֆքէթ-փաշայի հրամանով այն բանից յետոյ, երբ կառավարութեան լրտեսները սպանեցին նրա խմբագիր Հասան-Ֆէհմիին։ («Г. М.»)

ՊՕԼՍԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

Կ. Պոլիս, 13 նոյեմբեր

Դանլիճին փոփոխութիւնը միշտ հրապարակի վրայ է. կը խօսուի շարունակ, կը գրուի, ու ան կը մնայ միշտ իր պաշտօնին մէջ կանգուն։ Դանլիճի անունին ներքև, դիտողութիւններն ու ակնարկութիւնները, ալ աւելի, կը դառնան Հիլմի փաշայի անունին շուրջը։

Եւ սակայն Իթթիհատը, որ կը զգուշանայ իրաւամբ տեղի չտալու ծրագրային քակտումներու, նեղ բոպէներու մէջ ցոյց կուտայ իր ոյժը, կը հակէ իր մարդոցը կարծիքին և քուէին վրայ ու կը պահէ դանլիճին ամբողջութիւնը։

Սառյգ է թէ Իթթիհատեան մինիստրութեան մէջ հին դէմք մըն է Հիլմի փաշան, հարկ էր, որ ցարդ անոր պաշտօնին մէջ կանգնած ըլլար նոր մարդ մը, ինչպէս է Թալաթ բէյ, ներքին գործերու մինիստրը, ինչպէս է Զաւիդ բէյ, երկրական մինիստրը, և կամ ուրիշներ։ Դիտուամենայնիւ, Իթթիհատականները, ինչպէս կերևի, կամ չկրցին գտնել իրենցմէ մէկը, որ կարենար իրաւապէս դանլիճին մէջ բռնել վարչապետի մը արժանաւոր տեղը, և կամ չուզեցին շարունակական փոփոխութեան մը գործը ունենալ հրապարակի վրայ։ Այս ամենուն վրայ պէտք է աւելցնել նաև, որ Հիլմի փաշա կոնակը տուած է Իթթիհատի, և [illegible] մանոներուն ամենախոնարհ ծառան է։

Թիւրքիայի տիրող արդի քաղաքականութեան մէջ առաւելութիւն մըն է առ։ Պաշտօնեայ մը եթէ Իթթիհատեան չէ, գոնէ Իթթիհատի քաղաքականութեան կուսակից ըլլալու է։ Երկրին կացութիւնը, գոնէ առայժմ, կը պահանջէ, որ վարչութիւնը ըլլայ զօրեղ կուսակցութեան մը ձեռքը, ու, եթէ հնար է, մինչև որոշ ժամանակ, երկիրը ունենայ մէկ տիրող կուսակցութիւն մը։ Անցած փորձերէն յայտնի եղաւ, որ գաղափարի յայտարար հուսակցութեանց պատրուակին ներքև՝ գաղտնի ուժեր կը հաւաքուին, և դրօշակը պարզուած օրը մէջտեղը կուգայ բռնապետութիւնը, սօֆտան, շերիաթը, հին մռչեռանդութիւնը, փրփուրը շրթունքներէն կախուած, աչքերը կրճատուն, աւերքի հուրը աչքերուն մէջ։ Անշուշտ կուգայ օր մը, ուր երկիրը, իսկապէս սահմանադրական դարձած, ալ վախ չունենար յետադիմական շարժումներու։ Միայն այն ատեն հաշտ աչքերով կրնանք գաղափարի ազատ կուսակցութիւնները։

Մեր ազգ. վարչութիւնը, պաշտօնի սկսած օրէն, իր բոլոր ուշադրութիւնը դարձուցած է պատրիարքի հրաժարականի մասին։ Պատրիարքը հաստատ կը մնայ իր հրաժարականի վրայ։ Վարչութիւնը, ընկանաբար, չպիտի յանձն առնէ պատրիարքին ճամբայ բանալ դէպի իր աթոռը սոսկ անուշ խօսքերով։ Դուրեան սրբազանի անհատական կարծիքն է, թէ ի հարկին ինք պատրաստ է քաւութեան նոխազը ըլլալ. այսինքն՝ եթէ Բ. Դուռը օրինաւորապէս գոհացում չտայ իր արդար պահանջներուն, ինքը կը հրաժարի անդառնալի կերպով։

Հաւանական կը կարծուի, որ Բ. Դուռը, գէթ մասամբ, զբաղի հայոց պատրիարքին

բողոքները նկատի առնել և փութալ օրինաւորապէս արդարութիւն գործադրել տալ։ Ատոր իբր ապացոյցներ ունինք կարգ մը իրողութիւններ, որոնք յոյսեր կը ներշնչեն. զոր օրինակ, կրսուի թէ մինիստրութիւնը որոշած է Ադանայի քննութեանց բոլոր թուղթերը քննութեան ենթարկել։ Միւս կողմէ, բոլորովին հակառակը ըլլալով, լուրեր կուգան Կիլիկիայէն, թէ կարգ մը յայտնի չարագործներ, որոնք գատապարտութիւններ կրած են զինուորական ատեաններու կողմէ, տեղական պաշտօնատարներու ազդեցութեանը շնորհիւ, բանտերէ արձակուած՝ ազատ կը շրջին այսօր հանրութեան մէջ։ Այստեղ, կեդրոնի մէջ, բողոք կը բարձուի. հաստատական պատասխաններ կը ստացուին. կը սպասենք, և իրողութիւնները կը շարունակուին իրենց նախկին դրութիւնովը։ Մարդ կը փորձուի, կամայ ակամայ, հաւատալ, թէ պետութեան գործադիր իշխանութիւնն ալ գործակից է արիւնի և քանդումի հրէշներուն։

Օրուան տխուր լուրերը, նոր աղէտներու շարքերով, յաջորդաբար կը հասնին դարձեալ Ադանայէն։ Թերթերու մէջ սիւնակներ լեցուած են ողողումի նկարագիրներով։ Այս աղէտին մէջ բողոքի ձայներ չկան, ոչ քրիստոնեայի խօսք կայ առանձին և ոչ իսլամի. ամենքն ալ լրին համակերպութեամբ մը, ձեռքերնին խաչաձեւած իրենց լանջքին վրայ, կը նային միայն Սիհուն գետի, որ, առանց կանխաւ լուր տալու, դուրս թափելով իր ափունքներէն, յորդած է Ադանայի վրայ, մռած ամէն անկիւնները, դռած հողի ներքև պահուած թալանները, շատ տեղ՝ գետինները փորած ու ժողվելով այդ թալանի հարստութիւնները՝ քշած տարած է արդէն եղածներու հետ,—ուտեստ, վաճառականական թանկ ապրանքներ, ոչխարներ, արջառներ, փայլուն ոսկիներ՝ հայերու դիակներէ խլուած, ու նաև՝ մարդկեղէն արարածներ։ Տիկին թղթակից մը կը գրէ. «Նմանը չտեսնուած ջարդի ու թալանի մը՝ նմանը չտեսնուած յորդում մը, մաքրագործում մը պէտք էր. ու երբ մարդկային արդարադատութիւնը անկարող եղած էր այդ բանը ընելու, անդին, բնութիւնը ծոցէն հեղեղ, մինչև սահող Սիհունն է, որ ահա կը կողողի, կը փրփրի, կուռի, կուզէ իր յատակը մաքրել զոհերու նեխած դիակներէն, կուզէ քաւուիլ ինք այդ անմեղներու արիւնէն։ Ու իրեն օգնութեան կոչելով Զիհունի ջուրերն ալ՝ կերթայ Աբդալներու, Ֆէլլահներու թաղերը, անոնց երդիկներուն տակը խլուած ու դիզուած կողողումը կը քշէ, կը տանի դէպի ծով, դէպի ոչնչութիւն...»։ Ուրիշ թղթակից մը կը մտնէ խուժանի շարքերու մէջ ու, անոնց աղաղակները լսելով, կը հաւաքէ իրենց լացերը. «Լացողին ինչքը՝ Աստուած վայելել չի տար խնդացողին։ Մեր թալանածները չէ միայն, այլ նոյնիսկ մեր բոլոր ունեցածներն ալ վրայ տուինք»։

Կուսակալը, արդէն պաշարուած մեծ հոգերով, 100,000 ոսկի պահանջած է կեդրոնական կառավարութենէն կործանուած տունները շինելու համար։

Միայն Ադանա քաղաքը չէ որ ողողուած է. բազմաթիւ խլամ գիւղեր, 80—90, քանդուած են. ցանուած արտերը բոլորովին փճացած։

Մենք անտարակոյս կը ցաւինք այս ամենի վրայ. միայն դառնագոյն սփոփանք մը սա է, որ խլամ շինականը ալ իրաւունք չպիտի ունենայ մերիններուն արդէն խոցուած սիրտը ծակծկելու անտանելի խօսքերով, թէ «ոչ ձեր հաւաքէն օգուտ կայ ձեզի և ոչ ձեր Աստուծմէն»։ Շահէն

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

(Ալ. Քալանթարի յօբելեանի առիթով)

—

Վլադիկավկազ, 20 Նոյեմբերի

Թերեքի շրջանի Գիւղատնտեսական Ընկերութիւնը ողջունում է մեծայարգ Ալ. Հայրապետովիչի լայնածաւալ և բազմակողմանի գործունէութիւնը Կովկասի ազգօգնութիւնական և հասարակական մնդասանների վրա։ Ցանկանում ենք այժմ յօբելեարին՝ շարունակելու իր բեղմնաւոր աշխատանքը յօգուտ մայրենի Կովկասի։

Նախագահ Վերտեպով

—

Թիֆլիս, 21 Նոյեմբերի

Ռուսական Թաղնաբուծութեան Ընկերութեան Թիֆլիսի բաժանմունքը սրտագին շնորհաւորում է Ձեզ Ձեր ազգօգնական գործունէութեան 30-ամեայ յօբելեանի օրը և յայտնում է անկեղծ ցանկութիւններ, որ առողջ լինէք և եռանդ ունենաք դեռ էլի շատ տարիներ։

Բաժանմունքի Խորհուրդը

—

Գանձակ, 21 Նոյեմբերի

Ձեր 30-ամեայ բարձր կուլտուրական, հասարակական և գիտական-գործնական աշխատութիւնը նուիրված է եղել գլխաւորապէս գիւղական մնտեսութեան բարելաւման դժուարին գործին։ Զուրնաբաղի հաւաժանատեսական կայարանի ծառայողները, որոնց համար առաւել գնահատելի են Ձեր փայլուն աշխատութիւնները Անդրկովկասի անասնապահութեան վերաբերեալ, խնդրում են Ձեզ, մեծայարգ Ալ. Հայրապետովիչ, այսօր, Ձեր յօբելեանի օրը, ընդունել մեր անկեղծ շնորհաւորութիւնները և մաղթանքները՝ դեռ շատ երկար տարիներ եռանդուն աշխատել մայրենի Անդրկովասի օգտին։

Կայարանի կառավարիչ՝
Զունկովսկի

—

Բագու, 20 Նոյեմբերի

Կուլտուրական Միութեան մելիօրատիվ բաժանմունքը նոյեմբերի 9-ի կայացած նիստում վճռել է Ձեր 30-ամեայ գիւղատնտեսական յօբելեանի օրը մատուցանել Ձեզ իր անկեղծ սրտագին շնորհաւորութիւնները, ցանկալով դեռ երկար տարիներ տեսնել Ձեր յոյժ բեղմնաւոր աշխատանքը։

Բաժանմունքի նախագահ՝ Կ. Խատիսեան
Քարտուղար՝ Յակոբջանեան

—

Մոսկվա, 21 Նոյեմբերի

«Молоч. Хоз.» հանդէսի խմբագրութիւնը յղում է իր խորին ողջոյնը մեծայարգ Ալ. Հ. Քալանթարին նրա գիտական-գործնական 30-ամեայ աշխատութեան այսօրվայ յոբելեանական առիթով։ Ցանկանում ենք շատ տարիներ էս բեղմնաւոր աշխատանք։ Յիշելով Ալ. Քալանթարի գործունէութիւնը ընկերակցութեամբ մեր երեւելի Վերեշչագինի և Միդլենդրոֆի հետ, մենք կովկասցիներիդ հետ ուրախանում ենք, որ այդպիսի խոշոր անձնաւորութիւն իր օրերը գործադրում է տեղիդ հասարական և գիտական-գործնական ասպարէզներում։

Խմբագիր Լեմուս

—

Բաթում, 21 Նոյեմբերի

Լցված խորը յարգանքով դէպի Կովկասեան Գիւղատնտեսական Ընկերութեան անդամ Ալ. Քալանթարի 30-ամեայ բեղմնաւոր գործունէութիւնը, Բաթումի Գիւղատն. Ընկ. մատուցանում է մեծայարգելի յօբելեարին և Ընկերութեանը իր Ջերմագին շնորհաւորութիւնները և բարեմաղթութիւնները յետագայ աջող գործունէութեան համար՝ թէ յօբելեարին և թէ ընկերութեանը։

Բաթումի Գիւղատնտ. Ընկ. Նախագահ՝
գնդապետ Բօմանովսկի

—

Բաթում, 21 Նոյեմբերի

Ուղարկում ենք Բաթումից սրտագին ողջոյն և շնորհաւորութիւն հնագոյն պետրոսաւարտ և մեծայարգ Ալ. Հ. Քալանթարին նրա նշանակալից յօբելեանական օրը։ Թանգագին յօբելեարի բեղմնաւոր ազգօգնական գործունէութեան 30-ամեակի ոսնելը մեր մայրենի ճեմարանի ոսնակատարութիւնն էլ է, նրա փայլուն աւանդութիւնների յաղթանակը, նրա առաջացրած հարցերի կենսունակութեան խոստովանումը։ Թող դեռ երկար տարիներ շարունակվի Ալ. Քալանթարի օգտակար աշխատանքը յօգուտ երկրի և նրա գիւղական ազգաբնակութեան։

Խուդադեան, Ժուրուլի, Մերեթելի, Պետրով, Պենկով

—

Պետերբուրգ, 21 Նոյեմբերի

Խնդրեմ հաղորդէք իմ անկեղծ ողջոյնս խորապէս յարգված Ալէքսանդր Հայրապետովիչին, որ շատ տարիներ աշխատել է այնքան օգտաւէտ կերպով Ռուսաստանի և Կովկասի գիւղատնտեսութեան և ազգաբնակութեան համար։ Ալ. Քալանթարը միշտ օրինակելի է եղել իր ընկերների համար, որոնք սովորում էին նախ Բագուի գիմնազիայում, ապա Պետրոսեան ճեմարանում։ Նշանակալից է, որ յօբելեանական օրը և ճեմարանի ոսնակատարութիւնը ընկնում են միևնոյն օրը։

Մինասյէ Լազարեան

—

Բագու, 21 Նոյեմբերի

Անուշաւան Քալանթարին.

Խնդրում ենք Ձեզ, որ լինէք մեր սրտագին բարի ցանկութիւնների և օրհնութեան արտայայտիչը՝ ժողովրդի բարեկամ Ալէքսանդրի գիւղատնտեսական 30-ամեայ գործունէութեան յօբելեանի օրը, Ալէքսանդրի, որ անխոնջ կերպով աշխատել է յօգուտ գիւղական ժողովրդի։

Անանիա արքեպիսկոպոս
Զաւէն վարդապետ

—

Մոսկվա, 22 Նոյեմբերի

Ջերմագին ողջունում ենք Ձեր 30-ամեայ սպասաւորութիւնը կամնատնտեսութեան շահերին և ցանկանում ենք Ձեզ շարունակելու Ձեր բեղմնաւոր գործունէութիւնը շատ և շատ տարիներ։

Բլանդօվներ, Բլաժին

—

Ալէքսանդրօպոլ, 20 Նոյեմբերի

Շնորհաւորում ենք ժողովրդին գիւղատնտեսական օգնութեան անխոնջ պիօների 30-ամեայ յօբելեանը. ցանկանում ենք, որ նրա օրինակը ունենար և շատ հետևողներ մեր կեանքի մէջ։

Լևոն և Եղիսաբէթ Սարգսեաններ

—

Բագու, 21 Նոյեմբերի

Մաղթում եմ յարգելի յօբելեարին դեռ երկար տարիներ բեղմնաւոր գործունէութեան համար՝ նրա ընտրած ասպարիզում։

Բ.Ժ. Արծրունի

—

Ղազախ, 21 Նոյեմբերի

Շնորհաւորում ենք Ալ. Քալանթարին, գիւղացիութեան այդ անզուգական բարեկամին, կուլտուրայի այդ անխոնջ սերմնացանին։

Կ. Հ. Բարեգ. Ընկ. ճիւղը

—

Վլադիկավկազ, 21 Նոյեմբերի

Անյողդողդ աշխատաւոր Ալ. Քալանթարին, որ իրան նուիրեց մայրենի երկրի և ժողովրդի կուլտուրական զարգացմանը՝ ուրախութեամբ ողջունում եմ իր գիւղատնտեսական գործունէութեան 30-ամեակի առիթով։

Սարիկեան քահ.

—

Բօմանովսկայա (Կուբ. շրջ.), 21 Նոյեմբ.

Շնորհաւորելով Ալ. Քալանթարի գիւղատնտեսական 30-ամեայ բեղուն գործունէութիւնը, խնդրում եմ Հ. Առաքելեանին ի դէմս իմ ծիր շնորհաւորել սիրեցեալ յօբելեարին։

Ներսէս քահ. Հերթեցեան

—

Կանավինա, 21 Նոյեմբերի

Համբարձում Առաքելեանին.

Խնդրեմ նեղութիւն կրէք շնորհաւորել յարգելի Ալ. Քալանթարին՝ նրա բազմամեայ աշխատանքի համար։ Ցանկանում եմ երկար տարիներ առողջութիւն և եռանդ՝ այսուհետև ևս գործելու համար։

Կարապետ Տէր-Զաքարեան

—

Աստրախան, 21 Նոյեմբերի

Ջերմագին ողջունում եմ անխոնջ գիւղատնտեսին, «Մշակի» խմբագիր Քալանթարին 30-ամեայ յօբելեանի օրը։

Սալանեան քահ.

—

Սուրախանի, 21 Նոյեմբերի

Շնորհաւորում եմ Ձեր 30-ամեայ գործունէութիւնը գիւղատնտեսական աշխատանքի շրջանում, ցանկանալով Ձեզ երկար կեանք՝ յօգուտ մեր ծայրերկրի և ի փառս հայ ժողովրդի։

Երևանեան կալուածատէր՝
Յովհ. Ղորղանեան

—

Երևան, 21 Նոյեմբերի

Ուղարկում եմ իմ սրտագին շնորհաւորանքները և ցանկանում Ձեզ այժ, առողջութիւն և եռանդ Ձեր ապագայ աշխատանքների համար ձեր ընտրած դժուարին ու արդիւնաւէտ ասպարէզում։

Աթաբէգեան

—

Բագու, 21 Նոյեմբերի

Ցզում եմ անկեղծ շնորհաւորումներ և բարեմաղթութիւններ յետագայ բեղմնաւոր աշխատանքի։

Նիկիտա, Պօղոս Կարա-Մուրզա

—

Մոսկվա, 21 Նոյեմբերի

Ողջունելով Քալանթարի 30-ամեայ գործունէութիւնը ժողովրդական բարօրութեան անդաստանի վրա՝ ցանկանում ենք անխոնջ գործիչին էլ աւել մեծ եռանդ՝ ծառայելու հայրենի Կովկասին։

Աւ.-սարկաւագ Պողոսեան, Աբելեանց, Աբիսողոմ Տէր-Յակոբեանց

—

Մոսկվա, 22 Նոյեմբերի

Սրտանց շնորհաւորում եմ 30-ամեայ բեղմնաւոր գործունէութիւնը յօգուտ գիւղացիութեան։

Էմմ. ք. Նազարեանց

—

Մոսկվա, 21 Նոյեմբերի

Ռուսաստանի սրտից Ջերմագինս ողջունում եմ Քալանթարի այսօրվայ հանդիսաւոր յօբելեանը։ Ձեզանից հեռու, բայց հոգով Ձեզ հետ։

Ոսկու-Զօն

—

Բագու, 21 Նոյեմբերի

Շնորհաւորում եմ, օրհնում եմ Ձեր յօբելեանը, ցանկանում եմ Ձեզ այժ, եռանդ՝ [illegible]

Աբգար աւ.-ք.

—

Սև-քաղաք, 21 Նոյեմբերի

Խորին յարգանքով շնորհաւորում եմ Ձեզ՝ Ձեր 30-ամեայ գործունէութեան յօբելեանի առիթով և ցանկանում Ձեզ երկար կեանք՝ շարունակելու օգտաւէտ գործունէութիւնը։

Ե. Գէորգեան

—

Նոր-Նախիջևան, 21 Նոյեմբերի

Սեղմում եմ Ալ. Քալանթարի ձեռքը սրտագին շնորհաւորելով գիւղատնտեսական ասպարէզում նրա բեղմնաւոր գործունէութեան 30-ամեայ յօբելեանը։

Ալէքսանդր Աբելեան

—

Զաքօյ, 20 Նոյեմբերի

Շնորհաւորելով Ձեր գիւղատնտեսական գործունէութեան 30-ամեայ յօբելեանը, մաղթում ենք ժողովրդի անխոնջ աշխատաւորին բազում տարիներ բեղմնաւոր աշխատելու ընտրած ասպարիզում։

Բան. Աբրահամեանց, Արգար Յակոբեանց

—

(Նամակով)

Խորապէս յարգված.

Ալէքսանդր Հայրապետովիչ.

Հնդունեցէք ողջոյն հին Պետրովեան սանից, որ մաս Պետրովեան ճեմարանը այն տարին, երբ Դուք նրանից հեռանում էիք։ Յիշողութիւնը Ձեր մասին դեռ այդ ժամանակ կենդանի էր ուսանողների մէջ, և իմ լաւագոյն բարեկամը Կոնստանտին Նիկոլայեվիչ Երմօլինսկին ծանօթացրեց ինձ Ձեզ հետ, առաջ պատմելով, յեռոյ և անձնապէս։

Փառք և պատիւ Ձեր անխոնջ երեսնամեայ աշխատութեան համար, Ջերմացած շահեկանութեամբ դէպի ժողովրդական մասսաների մնտեսական կենցաղը. անասնապահութեան և կաթնատնտեսութեան հարցերի ներքոյ Ձեր ուսումնասիրութիւնների և Ձեր դասաւանդութիւնների մէջ դրված էին միշտ հարցեր, վերաբերող մնտեսական մարդուն։ Ցանկանում եմ Ձեզ այժ և առողջութիւն՝ շարունակելու Ձեր բարձր օգտակար լուսաւորական և միացուցիչ գործունէութիւնը։

Ձեզ անկեղծ յարգող ընկեր՝
Ալէքսէյ Ֆօրտունատով

Պետրովսկ-Բազուսովսկի, 14 Նոյեմ.

—

(Նամակով)

Մեծարգոյ պ. Ալէքսանդր Քալանթար.

Դուք այնքան բարեմաղթութիւններ ու գեղեցիկ խօսքեր կը լսէք այս երեկոյ, որ ինձ համար բան չէ մնում Ձեզ ասելու։

Կարող եմ միայն երկու ձեռքով ստորագրել բոլոր բարեմաղթութիւնների տակ։

Ընդունեցէք, ուրեմն, իմ անկեղծ շնորհաւորութիւնները Ձեր 30-ամեայ յօբելեանի առիթով և Ջերմ համակրութիւնը։

Յոյս ունեմ, որ դեռ շատ տարիներ կը մնաք խաւարի դէմ կուռողների շարքում և վերջ ի վերջոյ կը զարթեցնէք մեր գիւղացիների գիտակցութիւնը։

Լուսաւորութիւն և գիտութիւն—ահա գրաւականը մեր ապագայ բարեկեցութեան համար։

Թող անսպառ մնայ Ձեր եռանդը. առաջ քայլեցէք առանց երկիւղի։

Ձեզ յարգող՝ Մարիամ Թումանեան

Թիֆլիս, 21 Նոյեմբ.

—

(Նամակով)

Առ պ. Ալէքսանդր Քալանթար.

Ողջոյն ժողովրդի համակրելի և արդիւնաւոր Գործչիդ, որ հաւատարիմ ընտրածդ և ուսածդ մասնագիտութեան՝ 30 տարի անդուլ աշխատութեամբ՝ գրչով, լեզուով ու կենդանի ցուցումներով՝ Ջանահնար եղար գիտութեան և ուսման պահանջները ժողովրդի աչքում փայլեցնել, ձեռքի աշխատանքը արդիւնաւորել, հող ու մալի արժէքը բարձրացնել և այդ ամենով՝ երկիրն ու ժողովուրդը կեանքի շինարար ճամբի վրա դնել։

Քաջալերված 30-ամեայ արդիւնաւոր անցեալովդ, գնա Գիտութեան և Աշխատանքի, Երկրի ու Ժողովրդի անդուլ գործակցութեան հրաշալի ճամբովդ, և երախտագէտ ժողովուրդը կիմանայ իր բարեկարգված մնտեսութեան դրախտից անթառամ ծաղիկների պսակներ հիւսել և իր իսկական Բարեկամիդ համակրելի ճակատը զարդարել։

Սրտնութեամբ առ Քեզ՝
Մեսրոպ ա.-ք. Մելեան

Բաթում, 17 Նոյեմբերի

—

(Նամակով)

Մեծարգոյ պ. Քալանթար.

Հազարաւոր ողջոյնի ձայներին միացնում եմ և իմ սրտագին շնորհաւորութիւնը հայ գիւղացու եռանդուն բարեկամին և բազմաչատ մշակին։

Հ. Մարտիրոսեան

Թիֆլիս, 21 Նոյեմբերի

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

—

Նոյեմ. 24-ին, Կայսերական Աշխարհագրական Ընկ. Թիֆլիսի բաժանմունքում բուսաբան Վօրօնովը կարդաց մի զեկուցում Արդուինի շրջանի մասին գլխաւորապէս բուսաբանական տեսակէտից։ Յենվելով իր երկիցս կատարած ճանապարհորդութիւնների արդիւնքների վրա, դասախօսը փաստօրէն հերքեց պրոֆ. Կուզնեցովի կարծիքը, թէ Արդուինի շրջանը բուսաբանական կողմից յար և նման է Կոլխիդային (Պոնտական գօտի), այլ կազմում է Փոքր Ասիայի հայկական բուսականութեան շարունակութիւնը։ Նոյնը կարելի է ասել և կենդանիների մասին։ Ըստ դասախօսի՝ պօնտական բուսականութիւնը Արդուինի շրջանում նկատել կարելի է Ճորոխի ընթացքով մինչև Բօրչխա. դէնը սկսվում է մայրին, ապա կաղնին, մացառը, ատրագալը, մի խօսքով հայկական բուսականութեան տեսակները։ Դասախօսը լուսաբանեց իր զեկուցումը բազմաթիւ գեղեցիկ չնրացրած բուսականութեամբ։ Ուշ լինելու պատճառով դասախօսութեան շարունակութիւնը յետաձգվեց միւս անգամին։

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

—

Ցարսկիէ-Կօլօդցի, 19 Նոյեմբ.

Վաղուց է, ինչ քութէշը բոյն է դրել և գոհեր է խլում թէ տեղւոյս և թէ հարևան Սվեղիսօ և Նիկօլաեվկա գիւղերում։ Օր չէ անցնում, որ մէկ-երկու, երբեմն և աւելի զոհեր չը տանի այդ հիւանդութիւնը։ Աղդարակութիւնն էլ անուշադիր է վերաբերվում դէպի այդ վարակիչ ախտը՝ յանցանքը ճակատագրին վերագրելով։

Այս տարի այստեղ բերքը լաւ էր։ Ցորենի պուդը 50—65 կ. ից, իսկ գարին՝ 35—45 կ.-ից աւելի չէ եղել։

Վերջերս բաւականաչափ գաղթական ռուսներ են եկել այստեղ՝ Աիրակ կոչված տեղում ընակութիւն հաստատելու նպատակով։ Գաղթականները Կուբանի շրջանից են։

Մ. Օհանջանեանց

—

Ղզլչախչախ, 13 Նոյեմբերի

Շիրակում ներկայումս կատարեալ գարուն է։ Խեղճ գիւղացին հազիւ ազատ շունչ քաշեց։ Եղանակը եթէ մի 2 շաբաթ էլ այսպէս շարունակվի, շատ նպաստած կը լինի աղքատ դասակարգին, մանաւանդ որ վերջերս տեղացող անընդհատ անձրևները շատ նեղեցին մեր շինականին։ Դաշտերը նորից ծլել ու կանաչել են։ Անասունները անարգել արածում են հանդերում։

Վերջերս խուզարկութիւն կատարվեց տեղիս վաճառական Սարիբէկ Թորոսեանի և պօստի կառավարիչ Կ. Տէր-Կիրակոսեանի տներում։ Կասկածելի ոչինչ չը գտնվեց։

Կենսական պիտոյքները համեմատաբար էժան են. նոյնպէս էժան է խոտը, որի պուդը ներկայումս արժէ 20—25 կ., յարդինը՝ 8 կ., ցորենինը՝ 90 կ. մինչև 1 ր., գարին արժէ 50 կ.։

Ներկայումս մեզ մօտ է գտնվում Շիրակի նոր նշանակված գործակալ Գրիգոր քահ., որ 3—4 տարվայ հին մնացած ապարիկներն է հաւաքում՝ պտղի, հոգեբաժին, աթոռահաս և այլն։ Նոյնպէս այժմս այստեղ է Անիի վանահայր Միքայէլ վարդապետը։

Յ. Դլտճեան

ՍԵՆԱՏՕՐ ԳԱՐԻՆԻ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄԸ

—

Սենատոր Գարին աւարտեց իր զեկուցումը, որը պէտք է ուղարկվի սենատորներին ծանօթացնելու համար նրանց իր վրա դրած մխսիայի ի կատար ածման հետ։ Զեկուցման հեղինակը համաձայնվում է, որ գեղծումներ տեղի ունեն պետական կեանքի շատ շրջաններում, սակայն սարսափելին այն է, որ ինտենդանտական կաշառակերութիւնները գեղծումների բնաւորութիւն չէին, այլ կատարելապէս բնական երևոյթ էին համարվում։ Պաշտօնեաներից շատերը, մտնելով ինտենդանտութիւն և տեսնելով այնտեղ թագաւորող բարքերը, դաստիարակվել են այն համոզման մէջ, որ կաշառակերութիւնը ինտենդանտութեան մէջ օրինական գործ է։ Ստորին պաշտօնեաները կաշառք էին վերցնում բարձր պաշտօնեաներից, բարձրերը ստորիններից, բոլորը կապալառուներից, և ամենքն էլ այդ շատ բնական էին համարում։ Զեկուցում կազմողը առասպել և առակ չէ համարում յատուկ կազմակերպութիւնների գոյութիւնը, որոնց գործն էր հեռացնել ինտենդանտներին անյարմար անձից։ Պետերբուրգում, որպէս պարզվեց, գոյութիւն ունէր մի առաքելութիւն, որի գլուխ կանգնած էին առևտրական ընկերութեան մի գործակալ և մի նախկին դերասանուհի։ Այդ աւազակախմբի գործն էր ազատել ինտենդանտներին «յիժարներից», այն էլ ազատումը կատարվում էր բարձր գնով, 5-ից մինչև 20 և աւելի հազար ռուբլիով։ Ազատիչները բարձրացնել էին տալիս պաշտօնում այն անձին, որին պահանջվում էր հեռացնել։ «Յիժարը» անազատելի կերպով բարձրանում էր իր պաշտօնում և արդէն չէր գալիս նախկին տեղը։ Երբեմն էլ ազատողները նշանակել էին տալիս պաշտօնեային մի ուրիշ տեղ նոյն պաշտօնով։ Զեկուցումը յափշտակութիւնէ է անուանում ինտենդանտական կաշառակերութիւնները։ («Р. В.»)

ՎՐԱՑ ԵՐԵԿՈՅԹԸ ՄՕՍԿՎԱՅՈՒՄ

—

Ինչպէս հայերը, վրացիք էլ ունեն Մոսկվայում պատմական նշանակութիւն ունեցող տարեկան երեկոյթ։ 35 տարի է, ինչ որ սիստեմատիկ կերպով Մոսկվայում տեղի է ունենում ամեն տարի այսպէս կոչած «վրաց երեկոյթը»։ Դրա գլխաւոր նպատակը սկզբում ազգային երգեր, պարեր, սովորութիւններ, նիստ ու կաց և ազգային տարազն ու առանձնայատկութիւնները հրապարակ հանելն էր, այնուհետև դրա վրա աւելացաւ օտարների առաջ իսկ այն գլխաւոր նպատակը, որ այդ երեկոյթի հասոյթով օգնութեան էին հասնում աղքատ վրացի ուսանողներին։ Կազմակերպողները լինում են ուսանողներ, որոնց հետ միանում են թէ տեղական վրաց գաղութի կարող ոյժեր և թէ օտարազգիներ։

Զքաւոր ուսանողներն այդ երեկոյթին սպասում են ինչպէս երկնքի մանանայի։ Տարիների ընթացքում բազմաթիւ ուսանողներ նպաստներ են ստացել այդ երեկոյթին և շատ յոյսեր էին կապում նրա հետ, բայց այդ յոյսերը ի դերև ելան։

Նախկին տարիներում այդ երեկոյթը բերում էր 1000, 1500, 2000 ռուբլի զուտ արդիւնք. այս վերջին 2—3 տարիներում շատ է պակասել։ Անցեալ տարի եղել է մօտ 700 ռ., իսկ այս տարի եղել է 250 ռ. դէֆիցիտ։

Վրաց «Մօմավալի» թերթի թղթակիցը, նը-կարագրելով վրացի աղքատ ուսանողների շատ անանախանձելի գրութիւնը և այս 250 ռ. պարտքն էլ մէջ բերելով, ասում է. «կըրակի վրա նաեթ ածվեց»։ Թղթակիցը կանգ է առնում ուսանողական կեանքի մի շատ հիւանդոտ կողմի վրա, որը կրկնվում է և մեր ուսանողների մէջ. դա այն է, որ ուսանող ժամանակ շատերը պարտք են վերցնում ուսանողներին օգնող կասսայից, այնուհետև աւարտելով և կեանքի մէջ փոփուկ պաշտօններում տեղաւորվելով՝ ժառանում են իրանց պարտքը։

Թղթակիցը փոխանակ այդպիսի անպարտաճանաչ անձանց անուններ հրապարակ հանելու, որը մեր կարծիքով շատ տեղին կը լինէք և զսպող ազդակներին, յիշում է միայն Մ. Ճավճավաձէին, որը մասամբ ուղարկել է իր ուսանողական պարտքը։ Ինչ ժամանակների ենք հասել, որ պարտք կատարելը համարվում է գովելու մի բան։

Ե. ք.

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ

—

Պետերբուրգ, 23 Նոյեմբերի

31-րդ նիստը բացվում է իշխան Վօլկոնսկիի նախագահութեամբ։

Քննութեան է առաջադրված հարկերի վերակազմութեան օրինագիծը։

Դուման այս լուրջ խնդրի նկատմամբ բաժանվում է երեք խմբակի։ Առաջին խմբակը, աջակողմեանները, գլուխ ունենալով ֆինանսների մինիստրի օգնականին, եռանդով պաշտպանում է կառավարական նախագիծը. երկրորդ խմբակը՝ կենտրոնը գրաւում է, որ նախագիծը խոշոր թերութիւններ ունի, հետևաբար պէտք է յանձնել դարձեալ մասնաժողովի՝ նորից հիմնաւորապէս վերամշակելու համար, և վերջապէս երրորդ խմբակը՝ ձախակողմեանները բոլորովին ժխտում են օրինագիծը և նրան անընդունելի համարում։

Վերջ ի վերջոյ, երեք խմբակի հեռանորների խօսելուց յետոյ, քուէարկութեամբ որոշվում է դիմել օրինագծի յօդուածային ընթերցման (դէմ ձայն են տալիս միայն սոցիալ-դեմոկրատները)։

Կադէտներն առաջարկում են յօդուածային ընթերցումը յետաձգել երկու շաբաթով և յանձնարարել ֆինանսական մասնաժողովին՝ քաղաքային գործերի մասնաժողովի հետ միասին քննել այդ ժամանակվա ընթացքում առաջադրվելիք ուղղումները։

Քուէարկութեամբ այս առաջարկութիւնը անցնում է։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

◆ Թիֆլիսի քաղաքագլուխ իշխ. Զերքեզովի դրութիւնը, համախորհուրդից յետոյ, ճանաչվել է բաւարար։

◆ Թիֆլիսի կանանց բարձր դասընթացքների ունկնդրուհիները ծննդեան տօներին պատրաստվում են էկսկուրսիա կատարել գիտական նպատակով դէպի Ռուսատան։

◆ Թիֆլիս կանանց կուրսերի օգտին ուրբաթ, նոյեմբերի 27-ին, կը տրվի օպերային ներկայացում Արքունական թատրոնում։ Ցանկալի է, որ հասարակութիւնը աջակցէր բարի նպատակին, առանձով միևնոյն ժամանակ գեղարուեստական բաւականութիւն։ Կը ներկայացվի «Բիգոլետտօ» օպերան բալետային դիվերտիսմենտով։

◆ Ինչպէս լսվում է, Թիֆլիսի առևտրական բանկը բաժանմունք է բանում Նուխում։ Բանկի լիազօրը ներկայումս գտնվում է Նուխում։

◆ Կովկասի Փոխարքայի քաղաքացիական մասի օգնական սենատոր Վասիլիին ներկայացան Թիֆլիսի քաղ. վարչութեան անդամ իշխ. Ա. Մ. Արղութեան-Երկայնաքաղուկ և սանիտար.-բժշկական տեսուչ Ստեփանեան։ Առաջինը զեկուցեց քաղաքի մատակարարական գործի մասին և ծանօթացրեց առևտրա-մտաւորական մարմնի կազմակերպութեան հետ, երկրորդը՝ քաղաքի սանիտարական-բժշկական կազմակերպութեան, վարակիչ հիւանդութիւնների հետ։

◆ Այսօր Բարխուդարեանը Կովկասեան Գիւղատն. Ընկերութեան մէջ մի դասախօսութիւն կը կարդայ մեղուաբուծութեան մասին։

◆ Կիրակի, նոյեմբերի 22-ին, Շամքորեցոց եկեղեցու ծխական ժողովը ընտրել է հոգաբարձուներ հետևեալ անձերին. Մ. Մնացականեան, Գ. Գարդիշեան, Հ. Տէր-Յովհաննիսեան և Ե. Սարգսեան, իսկ ուրբգիտոն Ե. Մկրտումեան։ Ժողովը որոշել է միանուագ 100 ր. նպաստ տալ հարևան Էջմիածնեցոց օրիորդաց դպրոցին։ Նորընտիր հոգաբարձուները ինտելիգենտ անձնաւորութիւններ են։

◆ Մօտիկ ապագայում Թիֆլիս է գալու Էլեքտրաքարշի ընկերութեան լիազօր Ֆայնը, որին յանձնարարված է բանակցութեան մտնել Թիֆլիսի քաղաքային ինքնավարութեան հետ ամբողջ էլեքտրաքարշի ձեռնարկութիւնը քաղաքին վաճառելու մասին։

◆ Կիրակի, նոյեմբերի 29-ին, Վ. Տատեանը մի դասախօսութիւն կը կարդայ Զուբալովի ժողովրդական տանը այս թեմայով. «Կոօպերացիան Արևմուտքում և Ռուսատանում»։ Սկիզբն է ցերեկվայ ժամը 12-ին։

◆ Թիֆլիսի քաղաքային դումայի ձայնաւոր Մինէելը նահանգապետի առաջ միջնորդութիւն է յարուցել, որ թոյլատրվի իրան հրատարակել Թիֆլիսում կրօնա-փիլիսոփայական մի շաբաթաթերթ «Մօլոկանին» անունով։

◆ Թիֆլիսի նահանգապետը առաջարկեց քաղաքագլխի պաշտօնակատարին կազմել և ներկայացնել իրան պարտադիր որոշումներ առևտրական հաստատութիւնների, գրասենեակների և պահեստների ծառայողների նորմալ հանգստեան մասին։

◆ Բաթումի շրջանի զինուորական նահանգապետը Կովկասի Փոխարքայի գիւանատան հարցումին պատասխանել է, որ իր շրջանում ժատկարարական կարիք չէ զգացվում։

◆ Թիֆլիս են եկել Սղնախ քաղաքի մի քանի ձայնաւորներ. նահանգապետին տուել են իրանց պատճառաբանված բողոքը իրանց քաղաքագլխի դէմ. նահանգապետը նշանակել է քննութիւն։ Ազատաձէի թեկնածութիւնը առաջ է մղվում։

◆ Վրաց հոգևորականութեան առաջիկայ թեմական ժողովները իր միջի այլոց կը զբաղվեն թեմի մոմավաճառութեան և սեմինարիայի հին շինութեան հարցերով։

◆ Պրագա քաղաքի պօլիտեխնիկումի լեկտոր չեխ Ալիոշ Էրդալը ուզում է ուսումնասիրել վրացերէնը. դիմել է վրաց գրագիտութիւն տարածող ընկերութեան վարչութեանը և խնդրել մի քանի ցուցմունքներ նախ քան Թիֆլիս գալը. ի միջի այլոց նա իր գրութեան մէջ ասում է. «Մեծ սէր և յարգանք եմ տածում դէպի հինաւուրց վրաց ազգը, որը չեխերի նման կրել է շատ տանջանքներ»։

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻՑ

—

◆ Կ. Պօլսի ամերիկեան դեսպանը հեռագրել է Ամերիկայի ազգային Կարմիր Խաչի Ընկերութեանը, որ ձմեռը մօտենում է, իսկ 60,000 կանայք և երեխաներ, որոնց ամուսիններն ու հայրերը սպանվել են Կիլիկիայի կոտորածի միջոցին, վերին աստիճանի կարօտ դրութեան մէջ են գտնվում, առանց ունենալու բնակարան և ուտելիք։ Դեսպանը իր հեռագրում յայտնում է, որ կարիքը խիստ ստեղծողական է, հետևաբար անհրաժեշտ է լայն օգնութիւն։

Կարմիր Խաչի Ընկերութիւնը, ստանալով այդ հեռագիրը, դիմում է արել ամերիկեան ժողովրդին, որպէսզի վերջինս իր առատ նուէրներով փութայ օգնութեան հասնել դժբաղդացածներին։

Մի ուրիշ ականաւոր ամերիկացի Կ. Պօլսից գրում է հետևեալը. «Դիրութիւնը սարսափելի է. կիլիկեան քաղաքների մեծ մասը սովի ուրուականի դէմ է կանգնած։ Բազմաթիւ աղէտեալներ դեռ ևս անպատսպար են մնում բաց երկնքի տակ, որովհետև կառավարութիւնը դեռ չը կարողացաւ նրանց զետեղել բնակարաններում։ Բալուից ու Խարբերդից էլ տեղեկութիւններ են հասնում, թէ նիւթական կրիզիսն այնտեղ շատ սուր կերպարանք է ստացել։ Նոյնպիսի լուրեր են հասնում նաև Մարաշից։ Բոլոր նշանները ցոյց են տալիս, որ Փոքր Ասիայի շատ գաւառներում բնակվող հայերը շատ մօտիկ ապագայում ենթարկվելու են ծանր նեղութիւնների ու տագնապների»։

◆ Նիւ-Եորկում հրատարակվող «Կոչնակ» շաբաթաթերթը վերջերս մի հանգանակութեան էր ձեռնարկել ի նպաստ Կիլիկիայում աղէտեալ հայերի և աւելի քան 1650 ր. փող հաւաքելով ուղարկել էր ըստ պատկանելոյն։ Ներկայումս շաբաթաթերթը, նկատելով որ թշուառութիւնը խիստ ահաւոր է Կիլիկիայում, նորից կոչ է անում իր ընթերցողներին՝ մի նոր հանգանակութեամբ օգնութեան հասնել դժբաղդացած եղբայրներին։

◆ Օսմ. առևտրի և հանրային շինութեանց նախկին մինիստր Գաբրիել Նորատունկեան, որ մի քանի ժամանակ առաջ Զմիւռնիա էր գնացել, այդ քաղաքում հրատարակվող «Դաշինք» թերթի խմբագրի այցելութիւնն ընդունելով ի միջի այլոց ասել է, որ օսմ. կառավարութեան այն առարկութիւնը, թէ Թիւրքիայում ապրող քրիստոնեայ ազգութիւնների հոգևոր պետերը իրաւունք չունեն կրօնական խնդիրներից բացի՝ այլ հարցերի առիթով կառավարութեանը դիմելու, հիմքից զուրկ է և, հետևաբար, որևէ կրիտիկայի չէ դիմանում։ Թիւրքիայում ապրող քրիստոնեայ ազգութիւնների պետերը, բացի կրօնական լիակատար իրաւասութիւններից, ունեն և քաղաքացիական իրաւունքներ, որոնք հաստատված են ոչ միայն օսմ. պետութիւնից, այլ և միջազգային պաշտօնագրերով։ Սուլթան Մէջիդի հրատարակած այն հրովարտակը, որ հիմք դրեց Թիւրքիայում բարեկարգութիւնների մի նոր շրջանի, Պարիզի կոնֆերենցիայում վաւերացվեց և յետագայում՝ Բերլինի կոնֆերենցիայում չը ջնջվեց։ Այդ հանգամանքը ցոյց է տալիս, որ պատրիարքարանների ունեցած իրաւասութիւնները կարող են ջնջվել միմիայն միջազգային համաձայնութեամբ։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

—

◆ Պետերբուրգում փակվեց ռուս արդիւնաբերողների և առևտրի ներկայացուցիչների համագումարը, մի կազմակերպութիւն, որ, չը նայած իր նոր ծագման, կարողացել է նշանաւոր դերձնել մեր ներքին կեանքի մէջ և լսելի անել իր ձայնը կառավարութեան առաջ։ Ի նկատի ունենալով համագումարի վճիռների կարևորութիւնը մենք առանձին յօդուածով կը վերադառնանք շուտով նրա զբաղմունքներին։

◆ Մոսկվայում կայ միացնել հեռախօսով Պետերբուրգը Բերլինի հետ։ Հեռախօսի երկարութիւնը լինելու է 1635 վերստ, ամենաերկարը գոյութիւն ունեցողների մէջ. այդպէս՝ Բերլին-Պարիզ հեռախօսի երկարութիւնը հաւասար է 1145 վերստի, Պարիզ-Հռոմ՝ 1535 վերստի։

◆ Գիտութիւնների ակադեմիայի առանձին յանձնարարութիւնների պաշտօնեայ Բիժկով ճանապարհորդութիւն է կատարելու զաւառներում և կայցելի Օդէսա, Կիեվ, Սարատով, Խարկով և այլ քաղաքներ մի առանձին կոմիտէա կազմակերպելու նպատակով քսաներորդ դարի ռուսաց գրողների ցուցանդէս կազմելու համար էկսպօնատներ ժողովելու։ Էկսպօնատները բաղկացած կը լինեն գրողներին պատկանող իրերից, այն է՝ քանդակներից, գրաւիւրներից, կարիկատուրներից, ձեռագիրներից, նամակներից և այլն։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

—

Սունդուկեանցի նոր պիէսը

Երեքշաբթի, նոյեմբերի 24-ին, ներկայացվեց Գ. Սունդուկեանցի նոր պիէսը՝ «Սէր և ազատութիւն», 5 գործողութեամբ։

Թատրոն հաւաքված հասարակութիւնը, որ մեծ հետաքրքրութեամբ սպասում էր պատկառելի դրամատուրգի նոր աշխատութեան, հետևում էր ներկայացմանը մեծ ուշադրութեամբ։

Նորից բեմ դուրս եկաւ Սունդուկեանցի գիտողութիւնների և ուսումնասիրութիւնների աշխարհը, Թիֆլիսի հին կեանքը արտատիպներով և նրա մէջ առաջ եկած փոփոխութիւնների արձագանքներով։

Վաճառական Մելքօն (Միրզոյեան) Թիֆլիսի այն վաճառականների կարգից է, որոնք որոշ արտաքին կուլտուրականութիւն ունեն. լինում են արտասահմանում, կապ ունեն մեծ վաճառականների հետ և շփվում են ուրիշ աշխարհների հետ։ Նա բարի մարդ է, ազնիւ սրտով։ Բայց դժբաղդ է իր ընտանեկան կեանքի մէջ, որովհետև նրա երիտասարդ կինը, Նատօն, չէ սիրում նրան և երկու ամուսինները միմեանց տանջում են և հալումաշ անում։ Միրզեան աշխատել էր Մելքօնի տիպի աջող արտայայտութեան վրա։

Նատօն (տ. Յասմիկ) ամուսնացել է առանց սիրելու, գրաւելով միայն Մելքօնի հարստութիւնից։ Նա է պիէսի գլխաւոր հերոսուհին և հետաքրքրութեան կենտրոնը։ Նատօն միևնոյն ժամանակ սիրում է երիտասարդ Տիգրանին, որը Մելքօնի վաճառական կառավարիչն է։ Պիէսի սկզբից մինչև վերջ Նատօն մնում է տանջվող և վշտահար մի կին։ Տիկին Յասմիկ ճիշդ էր ըմբռնել տիպը, բայց պէտք է յատկացնէր նրա արտայայտութեան աւելի ոյժ և հոգեկան կորով։

Նատօյի մայր Գոհանէն (տ. Մելիքեան) և պապ Շաքարօն (Յարութիւնեան) ցանկանում են թեթևացնել Նատօյի տանջանքները, բայց անկարող են։ Լաւ տիպ է ծերունի Շաքարօյի տիպը։ Նա հին Թիֆլիսի համակրելի տիպերից մէկն է։

Վաճառական Գասպարը (Մամիկոնեան) և նրա կին Էփէմիան (տ. Դաւլաեան) գեղեցիկ կատարեցին իրանց դերերը, մանաւանդ վերջինը. նա մայրն էր իր դերի մէջ կենդանութիւն, աշխոյժ և բնորոշ արտայայտութիւն։ Տիգրանի (Արաքսեան) դերը պահանջում էր աւելի լաւ պատկերացում։ Տիգրանի տիպը կարօտ է վերամշակութեան։

Պիէսը շարժեց հետաքրքրութիւն հանդիսականների մէջ։ Մանաւանդ աջող էր երրորդ գործողութիւնը, որը առաջ բերեց ոգեորված երկարատև ծափահարութիւններ։ Հանդիսականները մի քանի անգամ բուռն համակրական ցոյցեր արին պիէսի նշանաւոր հեղինակին։

Միջարարներից մէկում դերասանները շրջապատեցին հեղինակին և դերասան Յարութիւնեան խօսեց համակրութեան արտայայտութիւններով մի ճառ, որին Գ. Սունդուկեանը պատասխանեց համակրական խօսքերով և յայտնեց իր շնորհակալութիւնը։ Հասարակութիւնը ջերմագին ծափահարելով արտայայտեց իր խորին յարգանքը հեղինակին։

Սիրող

—

Եկատերինօդար, 16 նոյեմբերի

Ամսիս 14-ին հայոց ուսումնարանի դահլիճում տեղիս սիրողների խումբը, մասնակցութեամբ դերասան Ստեփանեանի, յօգուտ նոյն բեմի, ներկայացրեց Սունդուկեանի «Պէպօ»։ Թատրօնը ծայրէ ի ծայր լիքն էր և հասարակութիւնը գոհ սրտով ցրվեց, որովհետև խաղը բաւականին աջող անցաւ։

Թատերասէր

—

Էնզելի, 17 նոյեմբերի

Այստեղի սիրողների խումբը ներկայացում տուեց հայոց դպրոցի օգտին ամսիս 15-ին։ Խաղացին Պշիբշևսկու «Երջանկութեան համար» դրաման և «Ըստ յայտարարութեան» վոդէվիլը։ Խաղն անցաւ անաջող՝ ընդհանրապէս։ Միջարարները շատ երկար և ձանձրացուցիչ էին։

Մուջահիդ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

—

Շաբաթ, ամսիս 21-ին, Զուբալովի ժողովրդական տան սրահում Արշակ Մալխասեան կարդաց մի դասախօսութիւն ևս։

Նիւթը՝ ռուս գրականութեան մէջ տեղի ունեցած երկու շրջանի մասին էր, որով շրջափակվում էր գիւղի և քաղաքի նշանակութիւնը գրականութեան համար։

Գրականութիւնը կեանքի արտացոլումն է, նրա հայելին, բայց ոչ սովորական հասկացողութեամբ ընդունված՝ այլ այն, որ կեանքի փաստերը գեղարուեստագէտի երևակայութեան մէջ ենթարկվելով ռեֆլեքցիայի՝ նրա իդէօլոգիայի ազդեցութեան տակ ստեղծում են գեղարուեստական պատկերներ, իսկ իդէօլոգիան կախումն ունի գրողի ընդհանուր սոցիալ տնտեսական պայմաններից։

Այս տեսակէտից լեկտորը իր դասախօսութիւնը բաժանել էր երկու գլխաւոր շրջանների, այն է՝ գիւղի և քաղաքի ազդեցութեան շրջանների։

Առաջին փաղան (19-րդ դարում) հաստատվում էր գիւղական կեանքի կազմի տիրապետութիւնը, ուր ինտելիգենտ գրողների մէջ տիրապետող տարրը հանդիսանում էր ռուս ազնուականութիւնը. սրա տիրապետութիւնը պայմանաւորված էր երկու պրինցիպով՝ զուտ էստետիզմով և անհատականութեան ոգու վսեմ պահանջներով։ Ահա այդ ոգով է առաջնորդվում Տուրգենևի ստեղծագործութիւնը (Дворянское гнѣздо. Отцы и дѣти—Базаровъ)։

Բայց զարգացող քաղաքը առաջ է բերում նոր էլեմենտ—Բազնօչինցիներին (ոչ արտօնեալ դասակարգից)։ Վերջիններս տեսնելով քաղաքի կործանիչ ազդեցութիւնը գիւղի վրա՝ յուսահատ ջանք են թափում զատել գիւղի անաղարտութիւնը իր ներքին կեանքով հանդերձ. և գալիս է Գլեբ Ուսպէնսկին, որը իր գրիչը նուիրում է այդ գործունէութեան։

Երկրորդ փաղան՝ այդ քաղաքի կեանքի զարգացման շրջանն է, ուր առաջին տեղը պատկանում է քաղաքին իր ճնշող ոյժերով. նա անողոքաբար իր օրէնքներն է մտցնում կեանքի մէջ, և կեանքը, փոխելով իր բնաւորութիւնը, անհետացնում է հասարակութեան յարաբերութիւնների կայունութիւնը (устойчивость) և այսպիսով ջնջում անհատականութեան նշանակութիւնը, նրա ինիցիատիվան։ Այնուհետև գեղարուեստական գրականութեան մէջ սկսում է տիրապետել պէսսիմիզմ և սուբեկտիվիզմ, որովհետև ինտելիգենցիան, որ արտայայտիչ է գրականութեան, կազմվում է այն մասը բուրժուական էլեմենտներից, որոնց գլխին կախված է կապիտալը դամոկլեան սրի պէս։

Բայց ընորոշ է այն, որ ժամանակակից պէսսիմիզմը կեանքի ղգայնականութեան պէսսիմիզմ է (жизне-ощущенія) և ոչ աշխարհայեցողութեան (міропониманіе)։

Այդ թեզերը լեկտորը ապացուցեց Անտոն Չեխովի (Ивановъ), Լ. Անդրէեվի (Проклятіе звѣря, Тьма), Անդրէյ Բելցյ և Վալերիյ Բրիւսովի (բանաստեղծութիւնների) քննադատութեամբ, որոնց գրուածքների մէջ ցոլում են լաւագոյն ապագայի յոյսերը։ Սրանը, որ լի էր ունկնդիրներով, վարձատրեց դասախօսին միահամուռ ծափահարութիւններով։ Յակ. Յակոբեան

ՆԱՄԱԿ ԹՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Բագու, 15 նոյեմբերի

Օր. Մարիամ Տէր-Յովհաննիսեանին, երբ նա մեկնում էր Աստրախան, տալով 25 օրինակ իմ հրատարակած հանգ. Հայրիկի «Վանգոյժ» գրքոյկներից, խնդրեցի աշխատել այնտեղ ծանօթների մէջ վաճառելու և գումարը ենձ կամ «Մշակի» խմբագրութեան ուղարկելու յօգուտ թշուառացած Ադանայի որբերի։

Այժմ յարգելի օրիորդից ստացած լինելով 25 օրինակից գոյացած 3 ր. 75 կ.-ը՝ նամակով այդ ուղարկում եմ խմբագրութեանդ յօգուտ որբ ադանացիների։

Յայտնելով իմ խորին շնորհակալութիւնը օրիորդին և գրքոյկները գնողներին, ամենայն յարգանօք կը խնդրէի և մեր միւս քաղաքների հայ օրիորդներին ևս չը զլանալ նոյն օրինակ բարեգործական աջակցութիւնը յօգուտ Ադանայի որբացած քոյրերի։

Այժմ այդ հրատարակութիւնից մնաց գտնվում են մօտ 200 օրինակ. թող նրանք նեղութիւն կրեն գտնել 15, 25 և 50 օրինակներով ինձնից պահանջելու և վաճառելով փողը յիշեալ նպատակով «Մշակի» խմբագրութեան հասցնելու։

Գրքոյկի իւրաքանչիւր օրինակը արժէ 15 կ., պօստի ծախսը կը լինի իմ հաշվին։

Մի թեթև գործով եկէք ապացուցանելու, որ հանրային թշուառութեան առաջ մեզ պէս քարտնալուց դուք, օրիորդներ, դեռ շատ շատ էք հեռու, որ ընդունակ չէք ակնկալներ ունենալու և չը լսելու, սիրտ ուենենալու և չը զգալու։

Իմ հասցէն՝ Баку, „Взаимный", Ходжамиру. Յ. Թօջամիր

«ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԱԲԱՐԷ»

—

Կարդալով «Մշակի» № 247-ում տեղական «Раннее Утро» ռուս թերթից արատարած այն լուրը, թէ՝ «Մոսկվայի հայերի մէջ վերջերս շատ են խօսում Մոսկվայում ապրող հայ բանաստեղծի մի առաջարկութեան մասին, այն է՝ կազմակերպել «Հայկական կաբարէ», որը կունենայ որոշ նպատակ, այն է՝ տեղական հայկական կեանքի արտացոլումը» և այլն,—հարկ եմ համարում պարզել մի թիւրիմացութիւն։

Ծանօթներս մի շատ նեղ շրջանում, որտեղ, ի միջի այլոց, տավտ-խօսվում էր տեղական հայ գաղութի ժտաւոր-հասարակական կեանքի մասին, ես հանաքով ասացի, որ շատ սաղական կը լինէր Մոսկվայումն էլ «հայկական կաբարէ» բանալ...

Բայց դա մի մասնակի, թատուցիկ խօսք էր միայն։

Չեմ ժխտում, որ տեղական հայ կօլօնիան իր այժմեան նիստ ու կացով, վարք ու բարքով, ճաշակով ու հասարակական ձգտումներով կարող էր «կաբարէի» հարուստ նիւթ լինել... Սակայն լրջօրէն, դրականապէս և հրապարակով ես այդպիսի մի առաջարկութիւն չեմ արած։

Եթէ լրատուն՝ «Մոսկվայում ապրող հայ բանաստեղծի մի առաջարկութեան» և այլն խօսքերը վերաբերում են ինձ, դա թիւրիմացութիւն է։ Ալ. Ծատուրեան

Մոսկվա, 17 նոյեմբերի

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԼՕՐԴԵՐԸ ԵՒ ԲԻԺՇՏԸ

—

Վերջերս լօրդերի ժողովում սկսվեցին ֆինանսական բիլլի ձայնատուութեանը նախընթաց պատմական վիճաբանութիւնները։ Թէպէտ բիլլի վիճակը արդէն նախորոշված է լօրդ Լանսդաունի մտցրած բէզօլիւցիայով, որովհետև ոչ ոք չէ կասկածում, որ լօրդերի պահպանողական մեծամասնութիւնը կը հետևի իր պարագլխի կոչին, այնուամենայնիւ վիճաբանութիւնները անսովոր հետաքրքրութիւն առաջացրին։ Լօրդերի ժողովն ունի մի շարք «մեծ օրեր»։ Իրանք լօրդերն եկել են անսովոր թիվով և խնդրում են նիստի դահլիճում։ Լեփ լեցուն են բոլոր օթեակները և գալլէրէաները։ Ներկայ են բոլոր երկիրների դեսպանները, պատատակները, անգլիական հասարակութեան բարձր շրջանների ներկայացուցիչները և ներկայացուցչուհիները և այլն։ Սովորական հասարակութիւնը խնդում է գալլէրէաներում, տեղեր չը ստացողները կանգնած են մուտքերի մօտ՝ տեսնելու ժառանգական օրէնսդիրների գալուստը, որոնք պատրաստ են իրանց հակասահմանադրական ձայնատուութեամբ վտանգել Բարձր պալատի իրաւունքները և արտօնութիւնները։ Զէ՞ որ մինչև անգամ պահպանողական «Times» լրագիրը համաձայնվում է, որ բիլշէտի մասին վիճաբանութիւնները և ձայնատուութիւնը «ճակատագրական շրջադարձ մօտենան է» Անգլիայի պատմութեան մէջ։

Նիստը բացվում է 4½ ժամին։ Մինիստրութեան ներկայացուցիչ լօրդ Կրիւ չոր և ձևական կերպով խնդրում է ընդունել բիլշէտը երկրորդ ընթերցանութեան ժամանակ։ Առաջին հեռուը հանդիսանում է լօրդ Լանսդաունի։ Պահպանողականների պարագլուխը մրսելուց սաստիկ խռպոտ ձայնով, բայց այնուամենայնիւ երկար մանրամասն խօսում է ի պաշտպանութիւն իր մտցրած բէզօլիւցիայի, որն ասում է, որ լօրդերը «չեն կարող իրանց անկցիան տալ մի այդպիսի բիլշէտի առանց նախապէս հարցմունք ուղղելու ընտրողներին։ Նա պաշտպանում է լօրդերի ձևական իրաւունքը՝ մերժել բիլշէտը և ապա կրկնում է այն բոլոր փաստերը, որ դիմադրական կուսակցութիւնը բերում է Լօրդ-Զօրջի ներկայ բիլշէտի դէմ։ Հողային և խմիչքային հարկերը, նրա կարծիքով, վերին աստիճան անարդար են։ Կառավարութիւնը ֆինանսական բիլլի ձևով ապօրէն կերպով աշխատում է ընդունել տալ մի շարք միջոցներ, որոնք մերժված են եղել լօրդերի ժողովից նախընթաց նստաշրջաններում, երբ նրանք ներկայացված են եղել որպէս առանձին օրինագծեր, որպէս խմիչքային բիլլը և հողի գնահատութեան նախագծերը։ Ի նկատի ունենալով այդ՝ լօրդերը ոչ միայն իրաւունք ունեն, այլ և պարտաւոր են չը հաստատել բիլշէտը»։

Պահպանողականների պարագլուխին պատասխանեց լօրդ-կանցլերը։ Կառավարութեան ներկայացուցչի եռանդուն ճառը գլխաւոր ուշադրութիւնը դարձնում էր սահմանադրական հարցի վրա։ Լօրդ Լանսդաունը իր ճառի մէջ պնդում էր, որ լօրդերը ձևական իրաւունք ունեն մերժել բիլշէտը։ Լօրդ-կանցլերը դրան պատասխանեց մատնացոյց անելով այդ իրաւունքի գործադրութեան գործնական հետևանքների վրա։ «Լօրդերի ժողովը,—յայտնեց նա,—այդ միջոցով սեփականացնում է իրան համայնքների ժողովն արձակելու իրաւունքը։ Մինչև այժմ միայն համայնքների ժողովն առաջ պատասխանատու մինիստրութիւնը դառնում է այժմ կախումն ունեցող և լօրդերի ժողովից։ Այդ պատճառով եթէ լօրդերի բիլշէտը մերժելու ձևական իրաւունքի հարցին ինքը կը պատասխանէր դրականապէս, սակայն նրա գործադրութիւնը նա այնու ամենայնիւ հակառակ պիտի համարէ անգլիական սահմանադրութեան ոգուն։ Եթէ ազատամիտները մինչև անգամ պարտութիւն կրէին ընտրութիւններին, դրանով գործը չէր վերջանայ, որովհետև ապագայ իւրաքանչիւր ազատամիտ մինիստրութեան առաջին պարտաւորութիւնը կը լինի վերացնել հակասահմանադրական այն ակտի կրկնութեան հնարաւորութիւնը, որ մտադրութիւն ունեն կատարել այժմ»։

Այդ երկու գլխաւոր ճառերից յետոյ առաջին օրը խօսեցին էլի մի քանի հեռաւորներ։ Վիճաբանութիւնների երկրորդ օրը բացվեց Եգիպտոսի նախկին փոխարքայ լօրդ Կրոմէրի ճառով, որը ահագին տպաւորութիւն գործեց։ Այդ խելոք պահպանողականը շատ լաւ հասկանում է, թէ լօրդերի ժողովը որպիսի վտանգի է ուղում ինքն իրան ենթարկել։ Ուստի, մերժելով դէմօկրատիական բիլշէտի սկզբունքները, նա միևնոյն ժամանակ հրաժարվում է նրան մերժելու համար ձայն տալուց։ Հեռագրական վերջին տեղեկութիւնների համեմատ, նոյն ոգով խօսեցին և նախկին ազատամիտ լօրդ Բոզբերին և հոգևորականութեան ներկայացուցիչները։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐ. ՀԵՌ. ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

24 Նոյեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Քաղաքային լօմբարդն աղջիկ-դրամատարի վրա յարձակված մաքո-

դու մահվան պատիժը փոխարինվեց տասնամեայ տաժանակիր աշխատանքներով։

Խոլերայով հիւանդացան 2, մեռաւ 1 մարդ. կան հիւանդներ 30 հոգի։

Աստարան ճանաչվում է խոլերայից անբարեյաջող։

Ժողովրդական կրթութեան մանաժողովը ընդունեց աւելացնել ժողովրդական դպրոցների տեսուչների և վերատեսուչներէ ռոճիկները։

ՄՕՍԿՎԱ։ Խոլերան մեղմանում է։

ԴՈՒՐԲԱՆ (Հարաւային Ամերիկա)։ Վառօղի գործարանում պայթում առաջացաւ։ Երկու եւրօպացիներ և երեք տեղացիներ սպանվեցին, մի եւրօպացի և հինգ տեղացի վիրաւորվեցին ծանր կերպով։

ՊԵՐՄ։ Փակվեց անտառարդիւնաբերողների համագումարը։

ՆՈՎՕՐՕՍՍԻՅՍկ։ Վերջացան զէմստվային խորհրդակցութիւնները։ Հնարաւոր համարվեց Զերնօմօրի նահանգի համար գործադրել 1890 թ. յունիսի 12-ի կանոնադրութիւնը տեղական պայմանների համապատասխան անհրաժեշտ փոփոխութիւններով։

ՅՍՐԻՅԻՆ։ Քաղաքային օրլիգացիոն փոխառութիւնը մէկ և կէս միլիոն դուամարի ըէալիզացիա արին անգլիացի կապիտալիստները։

ՊԱՐԻԶ։ Մինիստրների խորհրդում զինուորական մինիստրը տեղեկութիւն տուեց զինուորական օդագնացութեան մասին։ Նրա խօսքերից երևաց, որ գալիք տարվայ վերջը կը ստացվեն միանգամայն պիտանի օդապարիկներ բաւական թւով։

ԲԵՐԼԻՆ։ Ընտրողներին ուղղած նամակում պրինց Հոհենլոէն պնդում է, որ փոխնախագահի պաշտօնը ստանձնեց միայն այն պայմանով, որ պրեզիդիումի համար չեն ընտրվել իբրև քարտուղար լեհ պատգամաւորներից։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 թ.
(Կուկիա, Վօրոնցօվի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ԱՌԱՒՕՏԵՐԸ՝

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։
Կ. Մ. ԶԻԿՕՎԱՆԻ—9½—11 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։
Ն. Տ. ՄՈՒՀԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթուվեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ. հ,
Ա. Մ. ՓՈՒՐԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։
Օ. Վ. ԳԵՑԵՎՍԿԱՅԱ-ԷՆԳԵԼ—12—1 ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։
Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.։
Ց. Մ. ԿԷՕՆՃԵԱՆ—ատամնաբոյժ—8½—11½ ժ., պլոմբներ և արհեստական ատամներ։

ԵՐԵԿՈՆՆԵՐԸ՝

Օ. Վ. ԳԵՑԵՎՍԿԱՅԱ-ԷՆԳԵԼ—6—6½ ժ մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։
Ի. Ֆ. ՄԱՐՑԻՇԵՎՍԿԻ—6—7 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։

Վճարը 50 կ.։ Զքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կոնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ
(Ձմերային երթևեկութիւն)
(Ժամերը նշանակված են Թիֆլիսի ժամանակով)

ԹԻՖԼԻՍԻՑ ՄԵԿՆՈՒՄ Է

ԲԱԳՈՒ՝ պօսաwսար գնացքը 11 ժ. 40 ր. գիշեր., Գանձակ է հասնում 6 ժ. առաւօտ., Ելիսաւ՝ 8 ժ. 9 ր. առաւօտ., Հաջի-Կաբուլ՝ 1 ժ 12 ր. կէսօր., Բալաքարի՝ 4 ժ. 45 ր. ցերեկ., Բագու՝ 6 ժ. 9 ր. երեկ.։ Մարդասար գնացք № 6՝ 8 ժ. 11 ր. երեկ., Գանձակ է հասնում 2 ժ. 32 ր. գիշեր., Ելիսաւ՝ 4 ժ. 41 ր. գիշեր., Հաջի-Կաբուլ՝ 9 ժ. 12 ր. ցերեկ., Բագու՝ 2 ժ. 10 ր. ցերեկ.։ Խառն գնացք չորրորդ կարգի վագոններով, միայն ըստ հարկի կարևորութեան, 7 ժ. 3 ր. առ., Բագու է հասնում 11 ժ. 43 ր. կէսօրվայ։ Առաջացված գնացք № 12՝ 10 ժ. 11 ր. երեկ., Գանձակ է հասնում 4 ժ. 13 ր. գիշեր., Ելիսաւ՝ 6 ժ. 8 ր. առ., Հաջի-Կաբուլ՝ 10 ժ. 32 ր. ցեր., Բալաքարի՝ 1 ժ. 45 ր. կէսօր., Բագու՝ 2 ժ. 20 ր. ցերեկ.։

ԶՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆԻՑ՝ պօսաwսար 1 ժ. 37 ր. գիշ., Ալէքսանդրօպոլ է հասնում 12 ժ. 21 ր. ցեր., Էջմիածին կայարան՝ 5 ժ. 30 ր. եր., Նախիջևան՝ 11 ժ. 30 ր. գիշ., Զուլֆա՝ 1 ժ. 4 ր. գիշ.։ Մարդասար ապրանքի.՝ 4 ժ. 20 ր. ցեր., Ալէքսանդրօպոլ է հասնում 3 ժ. 16 ր. գիշ., Էջմիածին՝ 8 ժ. 46 ր. առ., Ուլուխանլու՝ 9 ժ. 16 ր., Երևան՝ 10 ժ. 14 ր. առ., որից դէնը այլ ևս չէ գնում։ Խառն գնացք չորրորդ կարգի վագոններով՝ ըստ հարկի կարևորութեան՝ 5 ժ. 8 ր. ցեր., Ալէքսանդրօպոլ՝ 6 ժ. 56 ր. առ., որից դէնը այլ ևս չէ գնում։

ԲԱԹՈՒՄ՝ մարդասար № 7՝ 8 ժ. 10 ր. երեկ., Բաթում է հասնում 9 ժ. 42 ր. առ.։ Պօսաyին՝ 9 ժ. 42 ր. երեկ., Բաթում է հասնում 11 ժ. 48 ր. առ.։ Մարդասար № 5՝ 1 ժ. գիշ., Բաթում է հասնում 2 ժ. 8 ր. ց.։

ԹԻՖԼԻՍ Է ՀԱՍՆՈՒՄ

ԲԱԳՈՒԻՑ՝ պօսաwսար գնացքը 8 ժ. 42 ր. առաւ., մարդասար № 5՝ 12 ժ. 11 ր. գիշ., Առաջացված № 11՝ 10 ժ. 47 ր. առ.։ Վերջին գնացքը չէ գնում Բաթում։

ԲԱԹՈՒՄԻՑ՝ մարդասար № 6՝ 7 ժ. 21 ր. երեկ., պօսաyին՝ 10 ժ. 40 ր. երեկ., մարդասար № 8՝ 12 ժ. 17 ր. կէսօրին։ Վերջին գնացքը Բագու չէ գնում։

ԶՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆԻՑ՝ պօսաwսար 6 ժամ 19 ր. առ., մարդասար-ապրանքwսար՝ 6 ժ. 44 ր. երեկոյան։

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐՕՊՕԼԻՑ խառն գնացք 4-րդ կարգի վագոններով՝ 4 ժ. 48 ր. գիշերվայ։

Բ Ժ Ի Շ Կ
Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ
Սիֆիլիս, միզասեռական, վենեական և կաշու հիւանդութիւններ։
Ընդունելութիւնը
ամեն օր { առաւօտեան ժ. 12½—2. / երեկոյեան ժ. 5—7.
Կիրակի օրերը միայն առ. ժ. 11—12½.
Հասցէն՝ Սօլօլակ, Բէհբութեան փ., № 33.
(ա. օ.) 1044. 100—38

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Ա. ՔԱԹԱՆԵԱՆ
Ներքին և ջղային հիւանդութիւններ։
Ընդունելութիւնը
ամեն օր { առաւօտեան 9—12 ժ. / երեկոյեան 5—7 ժ.
Միքայէլեան փողոց, № 27.
(ա. օ.) 1087. 100—31

Բ Ժ Ի Շ Կ
Խ. Բ. ՄԵԼԻՔ-ԷՅՆԱԹԵԱՆ
Մասնագէտ սիֆիլիս, վենեական, միզասեռական և կաշուի հիւանդութիւնների։ Հիւանդների ընդունելութիւնը՝ առաւօտ. ժամը 9-ից մինչև 10-ը, երեկոյեան ժամը 5-ից մինչև 7-ը։
Կսէնիեվսկայա փ., № 6, «Վէտցէլ» հիւրանոցի մօտ։ (Հ. հ. շ.) 955. 100—28

Բ Ժ Ի Շ Կ
Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ
Ներքին եւ երեխայոց հիւանդութիւններ առանձնապէս ՍՏԱՄՈՔԻ և ԱՂԻՔՆԵՐԻ հիւանդութիւններ։
Ընդունելութիւն ամեն օր { 12—1 ժ. առաւ. / 5—6 ժ. երեկ.
Միքայէլեան փող., № 36, տ. Շաւանդիձէի։
(օ. մ.) 1216. 100—39

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ
Տ. ԳԷՈՐԳԻԳԻԱՆ
Աչքի հիւանդութիւններ
Ընդունելութիւնը ամեն օր
Առաւօտեան ժամը 10—1
Երեկոյեան ժամը 5—7
Վելիամինօվսկայա փող № 8
(օ. մ.) 783. 100—52

ՄԵԳԻՍՏԻՆԱՅԻ
ՖԻԼԴՇԷՐ-ՄԱՍՍԱԺԻՍՏ
Յ. Գ. ԵՍԱՅԵԱՆ
Բժիշկների որոշմամբ կատարում է կաշուի տակ սրսկումներ, լուացումներ (սրինգով.), վէրքի փաթաթումն, դեղերի քսումն (ատիրանիe) և այլն։ Էլեքտրականութիւն բէվմատիզմի, պարալիչի, սեռական անկարողութեան և թուլութեան դէմ։ Մասսաժ էլեքտրական գործիքով և ձեռքով. մանաւոր և ընդհանուր մասաժ։ Բժշկական մարմնամարզութիւն, ծաղկահատութիւն։ Օտարերկրեայ հիւանդներին ցոյց է տալիս մասնագէտ հմուտ բժիշկների։ Տալիս է այլ և այլ բժշկան-առողջապահական խորհուրդներ։ Կարելի է և գրաւոր, ներփակելով վարձատրութիւն ըստ կարողութեան։ Ընդունելութիւնը 3—4 ժամը։ Семеновская ул., № 9, Վօրոնցօվի կամուրջին մօտ։
(օ. մ.) 857. 0—31

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՂԲԻՒՐ զարդացական աշակերտների և աշակերտուհիների համար ճանապարհածախսով տարեկան Մէկ Ր.։ Նոյն ԱՂԲԻՒՐԸ դարձեալ, գրադարանների, հասատութիւնների համար տարեկան 3 ր.։
Հասցէն՝ Тифлисъ, Редакція „АГБЮРЪ“.
(Հ. շ.) 1241. 5—3

Լոյս տեսաւ
Լևոն Մանուէլեանի
ՌՈՒՍԱՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ
ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ
I պրակը 40 կօպ.։ Դիմել Թիֆլիս՝ «Կենտրոնական» և «Գուտենբերգ» գրավաճառանոցներին, իսկ հեղինակին՝ Ալէքսանդրօպոլ։
Տպվում է II պրակը։
(օ. մ.) 1255. 3—2

Լոյս տեսաւ
Մ. ԶՄՇԿԵԱՆԻ
1910 Թ. „ԾՈՑԻ“ ՕՐԱՑՈՅՑԸ
այտնի հետաքրքրական գուշակութիւններով։ Հասցէն՝ Թիֆլիս, Մակար Զմշկեան։
(Հ.) 1086. 12—11

Յ. ԴԱՂԲԱՇԵԱՆԸ
ՅԱՅՏՆԱՐԱՐՈՒՄ Է
Վերադառնալով Թիֆլիս, շարունակում եմ վաճառել Ռուս-հայ լիակատար բառարանս ու այբբենարանս և բաժանորդներ ընդունել Հայ-ռուս լիակ. բառարանիս (չքաւորներին խոստանում եմ բոլոր գրքերիցս բաւարար զիջումներ անել) համար։ Գրավաճառներն և մասնաւոր անձեր հնարաւորութիւն չունեն վաճառելու Ռուս-հայ լիակատար բառարանս և բաժանորդներ ընդունելու Հայ-ռուս լիակ. բառարանիս։ Եթէ նրանք այդ անում են, կը նշանակէ անում են գողունի կերպով, յուսալով, որ պիտի կարողանան գողունի օրինակներով էլ բաւարարութիւն տալ իրանց բաժանորդներին, ինչպէս այդ պարզ երևաց Ռուս-հայ բառարանի օրինակից։ Հայ-ռուս բառարանիս մեծագոյն մասը տպելիս ձեռք կառնվեն ամենախիստ միջոցներ և գողութիւնն անհնարին կը դառնայ։ Եւ որովհետև բառարանի գինն էլ չեռոյ պիտի բարձրանայ, պարզ է, որ գողունի բաժանորդ ընդունողները իրանց բաժանորդներին չը կարողանալով բաւարարութիւն տալ, պիտի զիմեն կեղծ ու պատիր պատճառանքների, իբր թէ իրանք բաժանորդագրվելն ինձ են հաղորդել և ես պիտի բաժանորդներին բաւարարութիւն տամ և այլն։ Պարզ է նոյնպէս, որ սրանով բաժանորդները պիտի տուժեն. որ բաժանորդը 4 ր. համար դատ կը սկսէ մի խարեբայի դէմ։ Աչքի առաջ ունենալով այս բոլորը, գրավաճառների և մասնաւոր անձերի մօտ իմ Հայ-ռուս բառարանին բաժանորդ գրված անձերը պիտի նրանցից անյապաղ ապացոյց պահանջեն առ այն, որ այդ գրավաճառներն և մասնաւոր անձերը բաժանորդավճարներն յիրաւի ինձ են հասցրել։ Զը բաւականանալ այդ մարդկանց կեղծ ու պատիր յորդորանքներով և միմիայն անհերքելի ապացոյց պահանջել։ Հարկաւոր բացատրութիւներ չը ստացողները պիտի անյապաղ ինձ զիմեն և այդ յայտնեն։ Խոստանում եմ ինձ զիմողներին տալ անդորրագրեր, որ նրանք ինձ մօտ բաժանորդ գրվեցին իմ Հայ-ռուս բառարանին, իսկ ինքս իմ կողմից դատարանով անբարեխիղճ մարդկանցից կը ստանամ իմ գնաները։ Միայն Երևանի գրավաճառ պ. Գր. Հայրապետեանը սեպտեմբերին իմ Ռուս-հայ բառարանից գնեց 15 օրինակ, որից մօտ 12 օրինակ արդէն ծախել է։ Ուրիշ գրավաճառների ունեցած օրինակները գողունի են։ Բագում իմ Ռուս-հայ բառարանը գնել և Հայ-ռուս բառարանին բաժանորդ գրվել կարելի է միմիայն պ. Ֆարմանովի մօտ (Пассажъ Лалаева), իսկ իմ հասցէն է. Тифлисъ, Классическая ул., № 8. А. Дагбашяну. (հ.շ.հ.) 1271. 10—1

Շատ կարճ ժամանակով
ԲԵՐՎԱԾ ԵՆ ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ
ՀԱՐՑԻ ԼԵՌՆԵՐԻ ԴԵՂՁԱՆԻԿՆԵՐ (Roller 1909), Զէյֆերտ և Տրուտէ զավազդից, մոխրագոյն և կանաչագոյն խոտող բուրակներ, մեծ թւով շքեղագոյն ՍԵՆԵԿԱՑԻՆ ԹՌՉՈՒՆՆԵՐ, սենեկային հազուագիւտ ձկներ և ջրաբոյսեր։ Մեծաքանակ և բնտիր մետաղեայ ՎԱՆԴԱԿՆԵՐ։
«Немѣцкіе номера», Միխայլովսկի պր., հայոց եկեղեցու մօտ։
Մ. ԿՕՐԿՀԱՌԻՉ
(Հ. հ. կ.) 1253. 3—2

1910 Թ Ի Ի ՀԱՄԱՐ
ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
„ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍ“
պատկերազարդ շաբաթաթերթի (Բ տարի)

«ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԻ» բովանդակութիւնը. Երկրագործութիւն։ Անասնաբուծութիւն ու այգեբնարանս և բաժանորդներ ընդունել Հայ-ռուս լիակ. բառարանիս (չքաւորներին խոստանում եմ բոլոր գրքերիցս բաւարար զիջումներ անել) համար։ Գրավաճառներն և մասնաւոր անձեր հնարաւորութիւն չունեն վաճառելու Ռուս-հայ լիակատար բառարանս և բաժանորդներ ընդունելու Հայ-ռուս լիակ. բառարանիս։ Եթէ նրանք այդ անում են, կը նշանակէ անում են գողունի կերպով, յուսալով, որ պիտի կարողանան գողունի օրինակներով էլ բաւարարութիւն տալ իրանց բաժանորդներին, ինչպէս այդ պարզ երևաց Ռուս-հայ բառարանի օրինակից։ Հայ-ռուս բառարանիս մեծագոյն մասը տպելիս ձեռք կառնվեն ամենախիստ միջոցներ և գողութիւնն անհնարին կը դառնայ։ Եւ որովհետև բառարանի գինն էլ չեռոյ պիտի բարձրանայ, պարզ է, որ գողունի բաժանորդ ընդունողները իրանց բաժանորդներին չը կարողանալով բաւարարութիւն տալ, պիտի զիմեն կեղծ ու պատիր պատճառանքների, իբր թէ իրանք բաժանորդագրվելն ինձ են հաղորդել և ես պիտի բաժանորդներին բաւարարութիւն տամ և այլն։ Պարզ է նոյնպէս, որ սրանով բաժանորդները պիտի տուժեն. որ բաժանորդը 4 ր. համար դատ կը սկսէ մի խարեբայի դէմ։ Աչքի առաջ ունենալով այս բոլորը, գրավաճառների և մասնաւոր անձերի մօտ իմ Հայ-ռուս բառարանին բաժանորդ գրված անձերը պիտի նրանցից անյապաղ ապացոյց պահանջեն առ այն, որ այդ գրավաճառներն և մասնաւոր անձերը բաժանորդավճարներն յիրաւի ինձ են հասցրել։ Զը բաւականանալ այդ մարդկանց կեղծ ու պատիր յորդորանքներով և միմիայն անհերքելի ապացոյց պահանջել։ Հարկաւոր բացատրութիւներ չը ստացողները պիտի անյապաղ ինձ զիմեն և այդ յայտնեն։ Խոստանում եմ ինձ զիմողներին տալ անդորրագրեր, որ նրանք ինձ մօտ բաժանորդ գրվեցին իմ Հայ-ռուս բառարանին, իսկ ինքս իմ կողմից դատարանով անբարեխիղճ մարդկանցից կը ստանամ իմ գնաները։ Միայն Երևանի գրավաճառ պ. Գր. Հայրապետեանը սեպտեմբերին իմ Ռուս-հայ բառարանից գնեց 15 օրինակ, որից մօտ 12 օրինակ արդէն ծախել է։ Ուրիշ գրավաճառների ունեցած օրինակները գողունի են։ Բագում իմ Ռուս-հայ բառարանը գնել և Հայ-ռուս բառարանին բաժանորդ գրվել կարելի է միմիայն պ. Ֆարմանովի մօտ (Пассажъ Лалаева), իսկ իմ հասցէն է. Тифлисъ, Классическая ул., № 8. А. Дагбашяну. (հ.շ.հ.) 1271. 10—1

ՀԱՅԱԲՈՑՍԵՐԻ ԵՒ ԽՈՏԱԲՈՑՍԵՐԻ ՓՈՐՁՆԱԿԱՆ ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՍԵՐՄԵՐ
Բ ա ժ ն ե գ ի ն ը.

Ռուսաստանում		Արտասահմանում	
Տարին	3 բուբլի	Տարին	4 բուբլի (12 ֆրանկ)
Կէս տարին	2 բուբլի	Կէս տարին	2 ր. 50 կ. (7 ֆրանկ)

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, Редакція „Гюхатнтесъ“. Արտասահմանից՝ Tiflis (Russie) Rédaction «Guchatntess». (Կ. հ.) 1179. 24—8

ԴԵՂԱՀԱՏՆԵՐ
CASCARA MIDY
Ֆրանսիական ժողովրդական միջոց
ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ ՓՈՐԿԱՊՈՒԹԵԱՆ դէմ։
Ընդունելութեան չափը. 2 ԴԵՂԱՀԱՏ ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ, ՊԱՌԿԵԼՈՒՑ ԱՌԱՋ։
Cascara Midy-ն (Կասկարա Միդի) չէ առաջացնում որովայնի մէջ ցաւեր, ոչ էլ հետց և փորլուծութիւն։ Դեղավաճառանոց MIDY, 140, faubourg St. Honoré, Պարիզ. Ռուսաստանի գլխաւոր դեղավաճառանոցներում։
(6, 16, 26) (M. 305088) 1050. 0—6

ՀԻՒՐԱՆՈՑ „ԿԱՎԿԱԶ“ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ
Տ Է Լ Է Ֆ օ Ն № 3 5 8.
Սրանով պատիւ ունենք յայտնելու պ. պ. յաճախորդներին, որ նոյեմբերի 20-ից հիւրանոցի ճաշարանում
ԿԱՐԵԼԻ Է ՍՏԱՆԱԼ ՅԱՆԿԱՑԱԾ ԸՆԹՐԻՔ
Բաղկացած 1 կերակրից և 1 թաս սուրճից—50 կօպէկ։
Հիւրանոցն ունի՝ յատկապէս պատուէրների համար՝ նորասարք դահլիճ, ուր ընդունվում են պարահանդէսների, հարսանիքների և բնկերակցական ճաշկերոյթի պատուէրներ։
Դահլիճն ունի պիանինօ և առանձնասենեակներ։
Ցարգանքով Ի. Կորչիլայա և Ն. Սիխարուլիձէ
(օ.մ.) 870. 100 - 39

ԿԱՇՈՒԵՂԷՆԻ ՊԱՀԵՍՏ
Եղբ. ԵԱՐՂՈՒԼԵԱՆՑՆԵՐԻ
Թիֆլիս, Միջին փողոց, № 65,
Ցայտնում ենք ի գիտութիւն յարգելի վաճառականների և հասարակութեան, որ մեր պահեստում ստացված են մեծ քանակութեամբ ՌՈՒՍ-ԱՄԵՐԻԿԱՆ ՄԱՆՈՒՖԱԿՏՈՒՐԱՅԻ ԿՐԿՆԱԿՕՇԻԿՆԵՐ (галоши) և ԿՐՆԿԻ ՈՒՏԻՆՆԵՐ, զանազան տեսակ ՇԵՎՐՕՆՆԵՐ, ԲՕՔՍԵՐ (խրամ) ու ամեն տեսակ ԿԱՇՈՒԵՂԷՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ—Ռուսաստանի և արտասահմանի արդիւնաբերութիւն, նոյնպէս և կօշկակարների գործիքներ ու կօշկադեղեր յայտնի ֆիրմաների։ Ինչպէս կրկնակօշիկները, նոյնպէս և բոլոր ապրանքները ծախում ենք—մեծաքանակ (оптомъ) գնողներին գործարանային գներով, իսկ հատավաճառը (розничн. продажа) ամենաձեռնտու գներով։ Ունենք բաժանմունք ՎԱՐՇԱՎԱՅՈՒՄ, որտեղից նոյնպէս կարելի է ստանալ կաշուեղէն և գալոշներէ ապրանքներ ձեռնտու գներով։ Վարշավայի բաժ. հասցէն՝ Варшава, Лешно № 8, М. Н. Яргулову.
(Կ. հ.) 938 30—22

Ա Ր Ծ Ա Թ Է Ժ Ա Մ Ա Ց Ո Յ Ց
Միայն 4 ր. 95 կ., 2 հատ՝ 9 ր. 50 կ.
Շվեյցարական մի ֆաբրիկայի լիկվիդացիայի ժամանակ գնելով մեծ քանակութեամբ արծաթէ ժամացոյցներ, մենք հնարաւորութիւն ունենք միւս ֆիրմաներից կէս գնով էժան վաճ.։ Ինչու փողերը կորցնել սև ժամաց, համար, քանի որ 4 ր. 95 կ. գուք կարող էք մեկ մօտ ձեռք բերել 84 յարգի արծաթէ ժամաց., որը, նոյնիսկ 10 տարի անցնելուց յետոյ, ունի իր արժէքը։ Արծաթը ընդմիշտ փող է։ Ուղարկում եմ զեղեցիկ ժամաց., շատ տոփակ, նորաձև, ընթացքը քարերով, ֆանտազի մետաղէ ցիֆերբլատով, լարումը կոթից՝ 40 ժամը մի անգամ, «Բէմօնտուար»։ Փոխանները միանգամայն տով, լարումը կոթից՝ 40 ժամը մի անգամ, «Բէմօնտուար»։ Փոխանները միանգամայն հեշտ գրպիւրներով։ Ուղղված մինչև բոպէները, 6 տարվայ երաշխաւորութեամբ։ Վեր-քարդիր մեկ և առանց կանխավճարի։ Մինչև 4 հատի ճանապարհածախքը 40 կ. (Սիրիր 75 կ.)։ Մոգային շղթաներ արծաթից, 84 յարգի. էլեգանտ շինուածք, հատը 2 ր. 50 կ., 3 ր. 50 կ., 5 ր.։
Հասցէն՝ Т-во „ПАТЕНТЪ“, Варшава, Св. Креста 48.
Խնդրում ենք հասցէն կորել և ամուր կպցնել ծրարի երեսին։
(В. 63718) 1020. 11—9

1897 թ.

„ՊՐՕՎՕԴՆԻԿ“

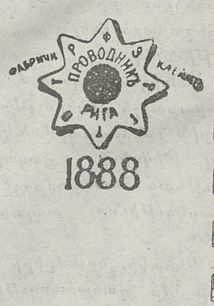

ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՐԻԳԱՅՈՒՄ
Ա.Ադրկովկասեան ֆաբրիկային պահեստ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ
ՍՕԼՕԼԱԿՍԿԱՅԱ ՓՈՂՈՑ № 4
ԱՌԱՋԱՐԿՈՒՄ Է ՄԵԾԱԳԱՆԱԿ ԵՒ ՀԱՏՈՎ
Կառքերի համար բէկինի շիներ.
Աւտոմոբիլների համար պնէվմատիկ շիներ. «ԱԼՄԱԶ» (կարմիր).
Վելոսիպեդների համար պնէվմատիկ շիներ.
Աւտոմոբիլ-օմնիբուսների համար խիտ-բէկինի շիներ.
«ՊՐՕՎՕԴՆԻԿ» ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ արդիւնաբերած շիները երկար տարիների ընթացքում ճանաչված են իբրև առաջնակարգ և բարձր են կանգնած արտասահմանեան ամենալաւ ֆաբրիկաների շիներ։ Դրանց համար վկայում է ոչ միայն նրանց վերաբերմամբ եղած խոշոր պահանջը Ռուսաստանի տարբեր, որի համար մանաւանդ, այլ և գլխաւորաբար մեծ քանակութեամբ արտասահման արտահանելը։
№ 3 1036. 0—4

Электропечатня Ав. Мугдусіакопова съ С-ми. Большая Ванкская № 2.